ЦlЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, ХЬАМСАРА КХАЛНАХ!

КХАЬРА, 8 март №: 28 (4353). Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

СОВЕТСКИ КХАЛНАХАГА

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА КХАЛНАЬХА ДЕНЦА 8-ча МАРТАЦА ДУВЗАДЕННА ДАЬ КПСС ЦК КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий кхалнах!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитете чlоагlа а дег тlара а даькъала дувц шо Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха денца 8-ча Мартаца — цхьатарра бокъонаш бахьан долаш, демократи социализми бахьан долаш, халкъий паргlатои къаман лоlами бахьан долаш, дерригача дунен тlара машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме кхалнаьха барт-цхьоагlон цlей.

Вай мехка эггара дукхагlа дезаш долча халкъа цlейх цаl а хинна дlаэттад 8-ча Марта ди, хlаьта из да советски общество кхалнах чlоагlа лоархlаш хилар хьахьокхаш долча къаьггача тешалех цаl.

Укх шера вай Даьхене чlоагlа дездеш белгалдоакхх Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар. Сийлахьча юбилей къаьсттача лоархlаме хулийт Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди а. Октябрьски революци котъяларо кхалнаьха бокъо ца хилар дlадаьккхар, лоапа кlалхара баьхар уж, общественни, творчески гlулакхий шеррача новкъа баьхар, боарам боаццаш йоккхий торонаш хьайийлар кхалнаьха таланташи хьинари дегlаккхувлара. Маlача нахаца цхьана советски кхалнаха тlема бирсача шерашка а, машаре гlирсаш хьалдеча шерашка а хьахьекхай къонахчалеи турпалени образецаш, шоай хьинар ца кхоадеши тlагlерттаи къахьийгад хlанз а хьег Даьхен ираз бахьан долаш, коммунизм котъяккхар духьа. Уж чакхбаьннаб дунен тlа эггара хьалха социалистически строй хьалъеш боахкашта доагlача даькъа кхаьчача ерригача халонехи тохкамехи.

Социализма хьалашка паргlатеи бокъонаш цхьатара йолаши, кура а майра а, дийшаи хьинар долаши, шоай кхоаненах тешаш а ираз долаш а ба вай мехкара кхалнах. Царех доккхал деш, царна тарбала гlерташ, царна нийсбала гlерташ ба дерригача дунен тlара миллионаш бола къахьега кхалнах.

Шерра никъ хьабийлаб СССР-е кхалнаьха хьинарийнеи инициативанеи Промышленностеи юрта боахамеи, lилме, просвещене а унахцlене лораеча а, литературеи искусствеи, спортивни организацешка а берий учрежденешка а болх беш ба миллионаш советски кхалнах. Цар талант, массанахьа кхоачаш дола хьаькъал, доал долаш, йоакхо йолаш бола бlарг холу массанахьа а, коммунизм хьалъеча моллагlча участке.

Владимир Ильич Ленина васкетий лерраlа болхача советски кхалнаха маlача наха нийсса хьинаре даlъа лоац паччахьалкхен дерригача гlулакхашна: советски законаш, халкъа боахами культуреи дегlаккхувлара планаш оттаеча а тlаэцача а, партеи Советски lаьдалеи чухьара а арахьара а политика чакхйоахача, партийни съездашкеи конференцешкеи, СССР Лаккхехьарча Совете, союзни автономни республикай Лаккхехьарча Советашна, моттигерча Советашка херж бlаьш эзараш бола кхалнах.

Вай кхалнаха шоай къонгаши мехкарийи хьал а кхебу lома а бу советски сага дикагlа йола оамалаш йоахкаш—коммунизма идеалашта тешаме болаш, политически сакхетам лакха болаш, къахьегам дукха безаш, коллективизм, советски патриотизм, пролетарски интернационализм йолаш.

Коммунистически парте Центральни Комитетои Советски правительстваи даим йоакхо ю кхалнаьха вахар дикагlа а хозагlа а хилийтара. Цар духовни хьашташ дизза кхоачашде гlерт уж. Хlара шера тоалуш латт жилищно-бытовой хьалаш, тlа-тlа дукхагlа хул берий бешамаши яслеши эргайоахаш тоаю халкъа образовании унахцlено лораелгеи. Даим чlоагlлуш латт советски дезал, тlа-тlа дукхагlа вай вахара юкъейоагlа коммунистически морала принципаш.

Боккха ба дунен халкъашта юкъерча кхалнаха боламера советски кхалнаьха лоархlам. Шерага шу массаза доал чlоагlлу дерригача дунен кхалнаьха прогрессивни организацешцара цар бувзамаш. Бокъо ца хилараи къелаи духьала, паргlатои лоlами бахьан долаш халкъашта юкъера машари доттагlали бахьан долаш, берий ираз бахьан долаш къовсам лоаттаберий хьалхарча мугlарашка этта болх Советски Союза кхалнах, уж лаьрхха духьала бувл Вьетнаме ракхарой хьисапе лоаттаеча американски агрессена, духьала бувл адамле дунен кердача тlема кхуврча юкъе кхосса империалисташ гlертара.

КПСС Центральни Комитет кlоаргга дог тийша я советски кхалнаха, дерригача халкъаца цхьана, дlахо а кlаьд ца луш парте XXIII съезда решенеш кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабергхиларах, шоай хьинарерча къахьегамца вай Дай-мехка низ чlоагlбергхиларах, промышленностеи юртбоахамеи, lилме а культуре а керда толамаш дахарца сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара уж накъагlоргхиларах.

КПСС ЦК советски кхалнах тlахьех:

— эшаергйоацача марксизма-ленинизма байрахха кlал а латташ кхы а айхагlа кхотале Коммунистически партенеи Советски правительстванеи гонахьа;

— коммунизм хьалъерий, машар бахьан долаш хьинаре къовсам лоаттаберий хьалхарча мугlарашка хила;

— даим чlоагlде социалистически содружества мехкий кхалнахацара айхха леладу доттагlал, къахьегама общественни гlулакхий, бераш кхедара опыт дlа-юха ийе царца;

— кlаьд ца луш чlоагlде дунен дерригача мехкий къахьегача кхалнахацара интернациональни бувзамаш.

КПСС Центральни Комитета чlоагlа лов советски кхалнаха къахьегаме, паччахьалкхени общественнии гlулакхашка творчески толамаш дахар, ираз долаш уж бахар.

Даькъала хилба советски кхалнаха паргlато, цхьатарра бокъо, ираз дахьаш бена Сийлахь-боккха Октябрь!

Сийле а хоастам а хилба советски кхалнаха!

Даькъала хилба дерригача дунен тlара къахьега кхалнах!

Даькъала хилда Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди 8-гlа Март!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

ХЬИНАРЕ

Хlара денна дукхагlа кул Наьсарен района «Назрановский» яхача совхоза шурий - товарни фермай доахангара йоаккха шура.

Укх юбилейни шера паччахьалкхенга шура йоххара план ханал хьалха кхоачашъяра хьинаре дакъа лоацаш я Аьлтий-Юртарча отделено шурий-товарни ферме хьелха латташ йола доярка Социалистически Къахьегама Турпал Барахоева Лемка. Бейнача шин бетта ше леладеча доахах хlаранегара 260 килограмм шура яьккхай говзача доярка. Боккха теркам тlабохийт цо шурий хьоанал лакхъяра а.

Сурта тlа: Барахоева Лемкаи лаборантка Халухоева Казбани Лемкас лeладеча доахангара яьккхача шурий хьоанал тохкаш боахк.

И. Плиева сурт.

КОММУНИЗМ

Дикача гlулакхаща дезду кхалнаьха цlей Грозненски химически комбината № 32 йолча цеха «В» сменa технологаша. Цу смена керте латт дикъона инженер Чуприкова Нина. Дика вlаштlехьбаьккхаб цо ший сменера болх. Хlаьта смена начальника а беррига технологаш а шоай балха керттера декхар лоархl продукце дикал лакха хилийтар, из цар дика кхоачаш а ду. Лакха я смена коллективо арахецача спирта дикал.

Сурта тlа: смена начальник Н. Чуприкова контрольно - измерительни приборий хьокхамашка хьожаш я.

Д. Викторова сурт.

ХЬАЛЪЕРАШ

ТУРКМЕНСКИ ССР. Копет-Дага лоамашта юхе боамби дlабе кийчлуш ба боамби кхебераш. Укх шера 110 гектар дукхагlа дlабе лаьрхlад боамби Бахарденски района Калинина цlерагlча колхозе. Хlанз оахамаш нийсдеш латт боахаме (сурта тlа).

Н. Назарова сурт.

ТАСС фотохроника.

ЮБИЛЕЙНИ ШЕРАРА ЮРТАШКАРЧА КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕКХАРАШ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце шовзткъе итт шу дизар чlоагlа айденнача творчески хьинарца белгалдаккха кийчлуш да советски халкъ. Вай мехко толаме дегlаккхувл промышленность, юрта боахам, lилма, культура.

Даьхен низ тоабари чlоагlбари духьа лоаттабеча къовсама дерригача халкъа юкъарча гlулакха юкъе шоашкара доагlаш дола дакъа лоац советски ахархоша. Юрта боахама болхлоша, парте XXIII-ча съезда, КПСС ЦК мартовски майски Пленумий решенеш кхоачаш а еш, промышленносто доккха новкъостал а деш, дlадахача шера тоъал дика результаташ яьхай. Колхозашеи совхозашеи хьал а кхебаь, ший ханнахьа чуийцар ялата, генарий, боамбе, шекара свеклай, кхыча культурай дика хьувкъам. Деррига чудена ялат эггара дикагlа ялаташ хьийкъа хиннача 1964 шерарчул шийтта процент дукхагlа хилар. Цо торо елар ялаташ эцилга толаме чакхдаккха а. Планал совгlа 1 миллиарди 175 миллиони пунт ялата кийчъе а. Доахан дийбад, цар продуктивность лакхъеннай. Соахкарчул дукхагlа вийцад паччахьалкхено дулх, шура, фуаш. Юрта боахама экономика чlоагlъеннай: колхозий доходаш пхийтта процент дукхагlа хиннай, ерригa совхозаш бlарчча хьайийцача, цар пайдаца чакхдаьккхад шу. Тоаеннай юрташкарча къахьегамхой хьал-торо.

Пятилетка хьалхарча шера итогаш, вайна магарра, беркате я. Цхьабакъда, бехказло йоацаш дола гlалат хургдар, нагахьа санна карагlдаьнна чу тlа сатийнна сецача, юрта боахам дlахо дегlаккхувлара дешай еш йола терко лаьгlъялийтача. «Колхозийи совхозийи производство айяр, — белгалдаьккхад КПСС ЦК мартовски Пленумо, — коммунизм хьалъяра вахара лоархlаме декхар да. Из кхоачашдара тlадерзаде деза ерригача парте, дерригача советски халкъа низаш». Технически кийчбаргеи производство вlашагlйолларгеи диллача деррагlа, гlана тlехьа гlа боаккхаш, промышленноста боарамга кхаччалца тlехьакхебе беза вай юрта боахам, цун эффективность мамогга лакхъе гlерта деза.

Къаьстта лоархlаме да ялат лаккхар. Укх пятилетках беррига мохк бlарчча хьайийцача шера юкъера лаьрхlача доаккха ялат дlаяхача пятилетке доахаш хинначул 30 процент дукхагlа хила деза. Цудухьа эггара хьалхарча аргlанара гlулакх да хьувкъам лакхбар. Лаьтта леладара культура тlагlертта лакхъяра, лаьттан хlара гектарах пайда дикагlа эцара тlахьех парте юртбоахама органий кулгалхой, агрономаш, юрташкара беррига къахьегамхой.

Укх шера планаш оттаяь йоалаш латт хlанз колхозаши совхозаши. Производство дегlаахара планаш оттаеча хана эггара хьалха цар теркал ду паччахьалкхен хьашташ, цун заказ. Берригача боарамга диллача а иштта хlара тайпанга диллача а продукци йоххара план кхоачашъелга lалашдар — юрта боахама болхлой декхар. Цхьабакъда, ховш мадарра, паччахьалкхен заказ — из эггара кlезигагlа дар да. «...Хlара колхозон совхозои, — йоах парте XXIII-ча съезда Директивашка, — шерра-шера чlоагlа планаш кхоачашъяь ца lеш, паччахьалкхенга лакхагlча маьхех тlа-тlа дукхагlа планал совгlа ялат дувхка а деза. Иштта теркалде деза планал совгlа генараш, боамби-белал, лен-хьоаса, шура, тха, фуаш, кхыйола продукташ ийелга а».

Юрта боахам айбара боккхача лоархlаме да паччахьалкхенга продукташ йохкара план хувцалургйоацаш чlоагlа хилар. Колхозийи совхозийи къахьегамхоша, цхьанне санна, массане а цхьатарра, могаю балхах тешам болийташ, план кхоачашъярца хинна ца lеш, планал совгlа продукци яккхарца а цар безам хулийташ йола заготовкашта планаш уттаяра порядок. Планал совгlа яьккхача продукцех кхы тlа а дика мах телар производствана чlоагlа гlойле йолаш да. Цо йоккхий материальни стимулаш хулийт. Из гlойле колхозаштеи совхозаштеи къаьстта дика хоелар соахка, паччахьалкхенга планал совгlа цхьатарра ялат дохкача дакъа лоацаш хиннача хана.

Цу хьалашка бlаргашта бlаргагуш гlалате да паччахьалкхенга продукци йоххара чlоагlа планаш колхозашкеи совхозашкеи дlакхоачаелга дита е цар кийчъеча продукцена ахчанца лоархlаш мара планаш ма уттае яхача цхьаболча экономисташа дувцар. Уж предложенеш, мадарра аьлча, центрера планаш уттаелга мелдара тlаерзаяь я. Уж хьатlаэцаро зедергдар социалистически юрта боахам дегlаккхувлара.

Продукци тlа-тlа дукхагlа яхара хиланза даргдоацаш мел дола хьалаш да вай колхозийи совхозийи. Паччахьалкхено юрта шерра-шера дукхагlа тел машинаш, удобренеш, кхыйола материально - технически средстваш. Парте ЦК майски Пленума решенешка хьежжа дукха рузкъа дlаухийт хий декха лаьтта леладара мелиораци ярга, из дегlаккхувларга. Наьха материальни безам дуккхагlа хилийтара дуккха лоархlамера гlулакхаш чакхдаьхад партеи правительстваи. Колхозхой къахьегамах гарантированни мах тела оттабаьб. Колхозашка дегlаухаши чlоагlлуши латт демократически лардаш, эргадоахаш тоадеш да юрта боахама планаш уттаелгеи доал делгеи.

Цу доллача хlамаша аьттув бола хьалаш хилийтад производства эффективность лакхъяра. Партеи правительстваи юртбоахама политиках бола тешам кхы а дукхагlа чlоагlбеннаб юрташкарча къахьегамхой. Лакхденнад наьха къахьегама хьинар, цар шоашкара а боахама кулгалхошкара а дlадехараш. Специалистий лоархlам лакхбеннаб, юртбоахама производства технологаш уж хиларах тарра.

Цхьабакъда, юрта боахаме хlанз а кlезига дац кхоачамбоацараш. Парех керттердар — дуккхача колхозашкеи совхозашкеи лаьтта леладара культура боарам лоха а болаш, из воча оагlорахьара хьувкъама lадкъаш хилар. Кхыметтел соахка, дуккхача областашка, краяшка, республикашка юкъера лаьрхlача дика хьувкъам чубенача хана а, дукха боахамаш дар хlара гектара тlара итт центнерал кlезигагlа ялат даьккха. Из тайпа сурт гуш да шекара свекла, генараш, боамби, коартолаш, баьцадаараш, кхыйола культураш кхееча а. Хьувкъам дукха бе-бе хиларо юртбоахама производства эффективность лохъю, юрташкарча миллионаш болча къахьегамхоша цхьана хьийгача къих хьахур кlезигду.

Укх тlеххьарча шерашка къахьегама овсарле лакхъеннай колхозашкеи совхозашкеи, цхьабакъда, хlаьта а шортига а лакхлу из. Дуккхача боахамашка пайда эсала эц машинех, кхетамца пайда эцац удобренеех, йоакхо яц хьайбаш леладеча фермашка механизаци яра, доакъараш доахилга тlехьадус.

Юбилейни шера чуенна йолаш, шоай уйла эггара хьалха кхоачашданза дисача декхарашта, производство дегlаккхувлача нийслуш дола кхоачамбоацараш дlалахара тlаерзае еза колхозашеи совхозашеи, юрташкарча партийни организацеша. Цу гlулакха лоархlаме да дlаихача шерашка баьча балха итогашта цlаьккха а кхы цlаькха а бокъонца, корта а болаш анализ яр, чухьара производственни кхоачамаш хьагучадахари парех пайда эцари. Цу гlулакха юрта доккха новкъостал де дезаш ба lилмахой. Вай хlара lалама-экономически зоне опытни станцеши lилма-тохкама институташи я, болх беш лакха квалификацеш йола специалисташ ба. Цар хьехамашеи рекомендацешеи боккха пайда бе тарлу производствана.

Юрта боахама къахьегамхой дуккхача коллективаша, партийни организацеша чlоагlа социалистически ях йоаржаьй юбилейни 1967 шера лакха хьувкъам кхебари хьайбай продуктивность лакхъяри духьа. Шоаш тlаийца декхараш практически гlулакхашца, эггара хьалха лаьтта леладара культура лакхъяра мероприятей комплекс чакхъяккхарца чlоагlлу юрташкарча къахьегамхоша. Цхьабакъда, иштта деш дац из, халахете а, ерригача колхозашкеи совхозашкеи.

Хьувкъам дика хулга, ховш мадарра, дуккхача даькъе дlаюв материал дика хиларах тийша да. СССР ЦСУ данныех, мохк бlарчча хьайийцача бlаьстан юхье дlаюврггйолча культурай (хьажкlаш йоацаш) фуца кхоачам хиннаб 108 процент. Цунах, кхы сел сахьовзадала хlама а мичал аьнна хеталу. Цхьабакъда, гlулакх сенах латт аьлча, из латт, ерригa а дlалаьрхlача процент дика яле а, цхьаболча боахамашка гречиха, ялата-бобови, лен-долгунец санна йолча маьхерча культурай фу тоъаш ца хиларах. Дуккхача колхозашеи совхозашеи шоашта бизза кхоачам хиллал lалашъяьяц фуна дlае коартол. Цу цхьан ханна цхьаболча боахамаша кlезига пайда эц фуна фондаш кхоачам хиллал дlаоттаяра йолча торонех. Узбекски ССР, Киргизски ССР, Таджикски ССР колхозашкеи совхозашкеи, РСФСР цхьайолча областашка во вlаштlехьдаьккхад шоай доалахьара фу цlенделгеи дlадувча кондицешка кхоачаделгеи. Фуна фондаш кхоачаш хилийтарен кийчъяреи гlулакха мело яро соахка цхьадолча боахамашта сортах доапа, кондиционни доапа фу дlа а дийна дувлийта гlалаташ юха кердадаха тарлу.

Кхашка деча балхаш тlа толам балга техника дикача хьала тlа лоаттаярахи къахьегама овсарле лакха йолаш цунах пайда эцарахи тийша да. Чlоагlа болх баьб механизаторашa тракторашa кхыйола юртбоахама машинаши кийчъеш. Дуккхача боахамашкара техника хlанзза а кхашка арайла кийча я. Цхьабакъда, бlаьстан юкъера балхаш хlанзле а дlадоладеннача Средни Азеи Закавказьяи республикай дуккхача колхозашкеи совхозашкеи тоае езаш кхы а дукха сеялкаш, тракторни культиватораш я. Трактораш кийчъяра гlулакха тlехьадус Волгоградски, Тамбовски, Херсонски областий, Калмыцки АССР боахамаш. Цхьаццайолча моттигашка механизатораш тоъац. Тракторни бригадашта тоъал кадраш вlашагlтохара даиза даргlацар деза. Хlара трактор, массаза яхар мо, шин сменах болх беш хила еза!

Хьувкъам лакхбара боккхача лоархlаме да удобренеех пайда дикагlа эцар. Йоакхо е йоагlа минеральни удобренеш дlакхухьачеи дlаоттаяь лоаттаечеи хана уж вlалла а ца йойтареи цар дикал эша ца ялийтари. Биззагlа пайда эца беза органически удобренеех а. Моттигаш кlезига нийслац вай боахамий цхьаболча кулгалхоша хьувкъам лоха хилар тукаш ца тоъар да а яхаш, хlаьта цу цхьан ханна бlарчча шераш лоахаш кхо бежкарта а уллаш, кхашка дlа а ца хьош.

Бlаьстан юхье кхашка ду балхаш хlанз дlадоладеш я Къулбехьара районаш. Укх шера халача хьалашка кхебе безаргба хьувкъам дуккхача районий колхозийи совхозийи. Масала, Къулбехьа дlадахача шера ахкан шоллагlа ах дакъеи гуйреи геттара екъа лаьттар, лаьттанца тlоадал кlезига йоллашехьа а дlаде дийзар гурахьа дув ялаташ. Из бахьан долаш нийлха, заьлза дао цхьаццайолча моттигашка тlадаьнна гурахьа дийна ялаташ. Гlулакх тоадар духьа чlоагlа lунал эш дlайийнача хlамашта, ший ханнахьа подкормка е еза. Мел аьлча а, гурахьа ялаташ дlадийна цхьаццайола участкаш юха аха е юкъ-юкъера дlае езаргья. Деррига чудахьаш дола ялат кlезиг ца далийтар духьа, хьалхагlа а цуна кийчо е еза боахамий кулгалхоша.

Бlаьстан юхье кхашка деча балхашта кийчо дика яраи уж толаме чакхдахараи колхозаштеи совхозаштеи доккха новкъостал де деза промышленни предприятеша. Юрто даь заказаш юбилейни шера промышленноста болхлоша шоай ханнахьа кхоачашдарга хьежа бокъо йолаш ба кхашка къахьегараш. Цу юккъе гlолла сатем боабеш дола хоамаш ух лохерча моттигашкара, «Сельхозтехника» базашка массаза а хилац эшаш йола запасной оатхалаш, яхаш. Автомобильни промышленноста, тракторнии юртбоахамеи машиностроене, гlишлой, наькъий, коммунальни машиностроене министерствай дуккхача предприятеша кхоачашъяц запасной оатхалаш хьаяра план, арахеца цхьаццайола оатхалаши доакъоши эсала хул.

Машар хила йиш йолаш дац цхьайолча предприятеша юрта боахама дика йоаца, воча, хlамашка чуехка минеральни удобренеш кхахьийтар. Юрта боахама промышленни продукци лоаттаелга, изделей номенклатурагеи дикалгеи диллача санна, иштта ханашка диллача а лерттlа кхоачашдергдолча тайпара вlаштlехьдаккха деза гlулакх промышленни министерствай, ведомствай, предприятей кулгалхошеи партийни организацешеи.

Юрташкарча коммунисташа йоакхо е езаш дукха хlамаш да укх деношка. Уж ба хьувкъам бахьан долаш лоаттабеча къовсама хьалхарча юхьиге латтараш, парте политикеи директиваши юкъарчал доаццаш чакхйоахараш. Эзараш, эзараш юртара коммунисташ колхозийи совхозийи производства эггара чоалханегlа йолча участкашта керте латт, мугlарера механизатораш, хьайбаш леладераш, жа lуй болаш болх беш ба, къахьегама хьинарца хьокхам тел цар. Цхьабакъда, юрташкарча коммунисташта тlалатташ цхьаькха декхар да — паччахьалкхен дисциплина кхоачашъергйолча, мехка заказ тешшаме кхоачашдергдолча уйланца нах хьалкхебар.

Советски lаьдала сийлахьча юбилея сийна шоаш ях вlашагlйоллаш, колхозхой, совхозий болхлой низаш производства керттера декхараш кхоачашдара тlадерзаде, хlара боахаме хьувкъам лакхеи хьайбай продуктивность лакхеи хулга lалашде, юрта боахама дерригача доакъой рентабельность айе, тlайица декхараш толаме кхоачашде деза партийни организацеша. Лаьтта леладерашкара Даьхенна дикагlа дола совгlат хургда хьувкъам лакха хилар, лаьттан хlара гектара тlара яккха йиш йола продукци йизза хьаяккхар.

Толам балба шун, кхашкеи фермашкеи къахьегараш!

(1967 шера 4-ча марта арадаьннача «Правда» передовая).

КЕРДАЧА СИЙЛАХЬ-ДОККХАЧА ГlУЛАКХАШКА

ХАРЖАРХОЙ А. Н. КОСЫГИНЦА ВlАШАГlКХЕТАР

Шоаш РСФСР-а Лаккхехьарча Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидатаца — КПСС ЦК Политбюро членаца, СССР-а Министрий Совета Председателаца Алексей Николаевич Косыгинаца вlашагlкхета аьнна 6 марта Доккхача театре баьхкар Москверча Фрунзенски хоржамий округа къахьегамхой викалаш.

Собрани хьайийлар парте Фрунзенски райкома хьалхарча секретара С. С. Грузинова.

СССР lилмай Академе радиотехникаи электроникаи Института директора академика В. А. Котельникова, «Стальмонтаж» яхача треста 1-ча Московски гlишлой - монтажни управлене монтажникий бригадира И. И. Иванова, № 20 йолча школа хьехархочо А. П. Никитинас, П. А. Чайковске цlерагlча Московски консерваторе студентка Ольга Фадеевас дийцар А. Н. Косыгин Фрунзенски хоржамий округе гlолла РСФСР-а Лаккхехьарча Совете ше харжийта раьза хилар харжархоша чlоагlа гlадбаха тlаэцарах. Ораторaша белгалдоахар, 12 марта харжархоша массава раьза а волаш коммунистийи парте боапарийи блока кандидата тlехьа, вай даьхе дlахо тоаллийтар духьа, машар чlоагlбалийтар духьа, коммунизм хьалъяр духьа кхаж тоссаргхилар.

Довереннии волча — арахьарча торговле Министерства болхлочо инженера Г. П. Велике белгалдаьккхар, вай мохк Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизара гаргакхоачаш латташ хилар. Хlанз къаьстта шаьра бlаргагу вайна социалистически Даьхен доккхий толамаш.

Г. П. Велике харжархой тlахьийхар хила хьакъ долаш волча депутаталла кандидата А. Н. Косыгина тlехьа кхаж тассара.

Гулбеннараша безаме тlаийцача А. Н. Косыгина къамаьл дир.

А. Н. Косыгина доккха баркал аьлар ше РСФСР Лаккхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаварца ший доккха сий даьча болхлошта, lилмахошта, инженерашта, техникашта, гlулакхерча наха. Из гешам болар, аьлар цо, къаьстта маьхе а деза а да дерригача халкъаца айхха ювзаенна хиларах низа чlоагlа йолча КПСС-а лерхlараши политикеи цо къоабалъеш хиларах. Сийлахь - боккхача Октябра дlадоладаь гlулакх толаме дlахо хьу советски халкъо, кхыча мехкий бlаьш миллионаш болча наха. Хьабенача наькъага юхахьежача доккхал а деш ала йиш йолаш да вай: Коммунистически парте кулгалдеш долча советски халкъа карагlдаьнна гlулакх бlаьщеренашка лепарг а да, вайн тlайоагlачеи тlехьений дегаш сийлахь - доккхий хlамаш карагlдуалара ура а уттадергда.

Халкъа вахара боарам лакхбара даим тlаберзабаь ба партеи правительстваи никъ.

Парте XXIII-ча съездо тlаийца халкъа вахара боарам лакхбара шерра программа лерраlа кхоачашъеш латт. Хlанз из программа кхоачашъергйолча хьаьллача наькъашкеи ханашкеи хьожаш я парте Центральни Комитети Советски правительствои, оттаяь программа - укх пхе шера йизза кхоачашъе езаш хилар теркал а деш.

Ше къамаьл деш А. Н. Косыгина белгалдаьккхар, халкъа боахам толаме дегlаккхувлара планаш уттаярен доал леладареч ленински принципаш ларде йийша йола мехка чакхйоахача экономически реформо дикача оагlорахьара влияни еш хилар.

Дlахо А. Н. Косыгина дийцар дунен халкъашта юкъерча гlулаккхех дола дешаш. Цо дувц Коммунистически партеи Советски правительстваи шоай арахьарча гlулакхашка цlаккха а ца хувцадолийташ машар чlоагlбара, машаре социализми коммунизми хьалъяра эша хьалаш lалашдара хьашташ теркалдаь а деш а хиларах.

Прогресса новкъа гlолла социалистически мехкаш дlахьалхашкахьа ца ихача ца доалаш да, хlаьта из дlахьалхашкахьа ахар цхьаннега а юха соцалургдац. Хlанзарча ханара деррига революционни низаш чlоагlдара лоархlамегlа йола фактор а хинна дlаэттай социалистически мехкий политика. Цо новкъостал ду халкъий антиимпериалистически къовсама.

Вай партии Советски правительствон дlахо а гlертаргья империализмана духьала, сийлахь - доккхийча лерхlарашта — машар, демократи, къаман лоlам бахьан долаш, социализми коммунизми бахьан долаш лоаттабеча къовсаме дерригача низаша чакхдоаха гlулакхаш вlашагlтоха.

А. Н. Косыгина къамаьл чlоагlа уйла тlаяхийта ладувгlаш а дар, деттача тlоараша дуккхаза юкъагl а даьхар,

СИЙЛЕ ХИЙЛА СОВЕТСКИ КХАЛНАЬХА!

КАВКАЗА САТЕМ ЛОРАБЕШ

Са бе доалл «ТIема мемуараш» яхача серех дола цхьа книжка. «Самолеташ бийсанна дIаух» яхаш да из. Из книжка яздаьр я Советски Союза Турпал Чечнева Марина Павловна. Сийлахь - боккха Дай-мехка тIом латтача шерашка из яр Советски Союза Турпала Раскова Марина Михайловнас кулгалдеча цIи хезача моастагIчоа бийсанна бомбаш чуеттача кхалнаьха полка чуйоагIача эскадрила командир. Ший книжка тIа Чечнева Маринас дувц шийца тIема тIа хиннача нийсархоех - кхалнахах, пар деналах, хьинарах.

Из дика книжка укхаза хьоахадир аз ер бахьан долаш: мемуараш язъе йолалуча хана Чечнева Маринас дийхар шийца тIем тIа хиннача ший новкъосташкара керда книжка яздеча шийна эша материалаш гулъечеи цхьайола факташ йоашхачеи шийна новкъостал дар.

Чечнева Маринагара из тайпа каьхат кхаьчар Сунженски района Нестеровске станице яхача цунца тIем тIа хиннача Радина Зинаида Ивановнайга а. Укх тайпара дар цунга нов. Чечневас яздеш хиннар: «Хьамсара Зина! Хьо тха полкерча авиатехниках дикагIчарех цаI яр, массанел дикагIа хIама дагадоагIаш а яр хьо, язде сога вай тIема коллективах хьайна дагадоагIар, къаьстта авиационни техниках а яздеш. Цу материалех сона новкъостал хила мег вай баьча тIемах лаьца, вай Гвардейски, Тамански ЦIеча байракха ордени Суворова ордени лелаеча кхалнаьха авиаполках лаьца книжка яздеча. Хьа Марина».

ТIема тематика со йовза гIертилга, сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача вай мехкахоех очеркаш язъяра балхаш со деш волга шийна хайча. Зинаида Ивановнас сона яйтар тIем тIа хиннача хIамаех шийна дагадоагIарех лаьца йола материалаш, царех цхьараш цо хьалхагIа нов. Чечневайна дIаяхьийта а яр.

Радина Зинаида Ивановна йоккха опыт йолеи денал долеи авиатор хиннай. ТIом болабалалехьа хьалха Херсонски форда техникуме дешаш хиннай из, цу хана а тIехьа чIоагIа авиаци езаши цунна тIаккхувши яр из, тIеххьара а форда техникумера Ульяновски летнотехнически школе деша яхар из. Цу тайпарча училище а е школе цу хана деша дIаотта хала дар кхыметтел эIамигача сага а. Цул тIехьагIа Милски авиашколе хьожаю из,- цига авиатехникалла болх бу. ТIом хьайнача хьалхарча деношка ше раьза а хинна Даьхе лорае, из бахьан долаш тIом бе бирсача тIем тIа йода нов. Радина.

Сона хьалхашка улл Сийлахь-боккхача тIем тIа цунна карагIдийнарий список. Цо хьахьокх вай мехка тIом лаьттача шерашка ши эзар совгIа йолча самолеташта гIулакх деш хинна хилар, цул совгIа цо шера эскадрилье йоккхагIйола авиатехник йолаш, Чечнева Маринас кулгал а деш болх бар. Коммуниста З. И. Радинайна «Дай-мехка тIема», «ЦIе Седкъа» яха орденаши кхо медали еннай. Царна юкъе я «Кавказ бахьан тIом барах» яха медаль а.

Браш я Кавказа сигала баьча тIемах йола массехк эпизод.

1942-ча шера кхалнаьха авиаполк яр Ассиновски яхача станице. МоастагIа Моздок дIалаца гIерташ вар. ФуннагIа даь а мехкдаьтта доалла районаш Грозный, Баку дIалаца гIертар из. Сунженскии Терскии довкъашта дехьа а сехьа а екъаенна яр фронт. Моздок—Ищерски—Прохладии — Дигора—Ардон — Эльхотово яхача моттигашка лира тIом латтар. Денал долча летчицаша гуйрийнарча халача хьалашка бус-бусса пхезза-ялхазза боамбаш чуеттар моастагIчоа. Духхьала цхьан бус полкерча 100—120 самолето дуккха а тоннаш хула, моастагIа хIалакву бомбаш чуйийттар. Авиационни техникана цхьа минут а ха мукъа яцар. Хотта бар аьнна, догIа делхар аьнна е шийла яр аьнна бIу ца къожабеш дукха болх бе безаш хулар. Хала я оалаш цхьа саг вацар кхалнаьха полке. Цу полка денал, къонахчал довзаш дар массанена а. Шоай «тIема листокаш» тIа яздаьча тайпара комсомольски IаьдалагIа бора моастагIчунца тIом.

Полке общественни балха тIа дика активистка лоархIаш а яр Радина Зинаида. Цун инициативах полкерча эскадрильеша яхь йоаржайир ВЛКСМ 24 шу дузаш 44-ча ремонтни мастерскера яхка езаш йола самолеташ шо-шоашка кхачийтара. Майора Расковай цIерагI авиаремонтни мастерской ремонтникаша дайтача письмо тIа а дар иштта: балха хоадаьлча ханал совгIа болх а беш кхояьча «ПО-2» яхача материалех цIей сийна кийчъяь самолеташ дикагIйолча комсомольски экипажана яла безам ба тха аьнна.

СовгIат хьакхаьчар полке. Самолетни цеха начальника Хоменко Александра керда «ПО-2» хьаьцара документаш хьаделар майорага нов. Расковага.

— Сона тIадожадаьд укх ший тайпара йолча самолетах лаьца экипажа членашта инструктаж яр. Тха комсомольцаша дех машина бIарга са санна лораелга, хIаьта тIем тIа цо хьоввам берг ца хиларах тешам а лу. Укх самолета керда дай хиларга хьежжа аз кулг а лаьца даькъала бувца безараш малаш ба? — хаьттар ший къамаьл чакхдоалача хана Хоменко Александра.

ДIаэтта латтарашта юкъера кхо кхалсаг хьаараьлар: летчик Макарова Татьяна — лакхарча дегIара, сийна бIаргаш дола кхалсаг, штурман Белик Вера — звено командира дар санна дегI-кеп йола кхалсаг, ший новкъостел кIезига лохагIарча дегIах а йолаш, Iаьржа бIаргаш дола кхалсаг авиатехник Радина Зинаида.

Александр Хоменкос бегаш бу:

— ДикагIбараш хозалга хьежжа хержабий оаш? Полковой комиссара белгалдаьккхар цу кхаьннена из совгIат дала доагIаш деннадга. Макарова Таня тIом болабалалехьа хьалха Москверча центральни аэроклубе дикагIйола летчик - инструктор лоархIаш яр, хIанз шоана ховш ма-хиллара бIаьзза баь ца Iеш ший самолетаща моастагIчоа тIом баьб цо. Гой шоана цунга мел орденаш я? Московски университетера ше раьза а хинна тIем тIа ера Белик Вера, лоацача хана штурмана говзал караерзайир цо. Цун тешамерча бера аьнна бомбаш кхета ялар аьннача кхет, хIаьта Радина Зина вай дикагIйола техник я. Полка ветеран я. Цун бехка ший ханнахьа самолет кийча йоацаш моттиг короргьяц. Цу кхаьнне кердача машинах боагIача тайпара пайда а эцаргба мотт сона, иштта дений из новкъостий? — аьнна ший къамаьл чакхдоаккх нов. Хоменкос.

— Комсомольски экипажа сийлен цIера сий лакха лоаттаде хьожаргда тхо, — йоах мехкараша.

Шоай дош цар лизза кхоачашдир. Духхьала Тийрка дукъа тIа бIаьзза совгIа самолетаца бомбаш йийттар цар авиатехника бехках цкъа хьовзам ца хулащ е авари на хулаш. Иштта дика болх барах полка командоване летчикеи штурманеи дехарах Радина Зинаидайна деза совгIат делар. ЦIаккха а капитальни ремонт ца еш Тирка дукъа тIара Германе кхаьчар из самолет тIом беш. ДикагIйола экипаж хиларга хьежжа, тIом чакхбоалача хана коммунистически экипаж хилар цох (экипажера кхоккхе КПСС члений кандидаталла дIаийцар). Германе доазув а хоаздаь экипаж чуеннача хана ворхI бIаьзза фашисташта бомбаш чуйийтта бар уж. Макарова Татьянайна Советски Союза турпал яха сийлен цIи елар, хIаьта Белик Верайна а Радина Зинаидайна а «Дай-мехка тIема» орденаш елар.

Цу цIи хезача экипажацара шинне тIом чакхбаккха кхензар. Цкъа чIоагIа тIом хиннача турпала лата а латаш байра Макарова Татьянеи Белик Вереи. ХIаьта цар денал дола техник, новкъост Радина Зинаида кхоздагIа хала чов а хулаш госпитале йихьар.

МоллагIа советски цIей долча хана Нестеровски станице Орджоникидзевски улицах яхача Радина Ивановнайга бIарчча пачка письмош, открыткаш, телеграммаш йоагIа. Фронте хиннача новкъосташа цахаддаш бувзам лоаттабу шоайла. Зинаида Ивановнайга цIей даькъала дувцаш дукха каьхаташ ух.

Шерра - шера май бутт болалуча деношка советски тIема ветераний комитето вIашагIтох полка ветеранаш. Массехказа Москве яха хиннай Зинаида Ивановна а. Уж вIашагIкхийттача хана дукха бIаргех хий доал шоашта юкъе боаца новкъостий дагабехе, чIоагIа кхаъ хул шоаш дийна бисараш бIаргагорах, дIабахача тIем тIа хиннараш дагалувш...

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шоай вахарах лаьца а дувц цар. ЧIоагIа ховзахет Зинаида Ивановнайна шийца тIом беш хиннача кхалнаха шоаш биа дув кхоачашбу. — полка традици нийса дIахьу, массанахьа а хьалха латт аьлча. Царех дуккхачар лакхера дешара заведенеш чакхъяьхай, производствашта керте латт, Iилман балхаш деш ба, школашка хьехаш ба, бокъонца бола партийнии советскии кулгалхой ба. ХIаьта Чечнева Марина хиннай подполковника чин а долаш Жуковске цIерагIча авиационни академе завуча болх беш. КПСС ЦК лакхера партийни школа чакхъяьккхай. хIаьта хIанз из я советско-болгарски доттагIлен общества претседателя заместитель, ДОСААФ ЦК Президиума член, тIема ветераний Советски Комитета член. Марина, хьо я бокъонца йола турпал аьнна ший хинна «Комэска» Зинаида Ивановна мархIа йол цо. — Оаха массане а доккхал ду хьогI.

— Хьа гIулакх миштад? Зинаида Ивановнай дувцар лоацеи шийх лаьца дукха дувцаш доацаши дар, ший вахара чIоагIа раьза я из. Ше тIем тIа гIулакх даь чакхъяьлча тIом болча хана шоай полк хиннача НохчГIалгIайчерча моттигашка хьажа ера из. Укхаза маьре а яха дIиман яха йисар.

— Виаза саг ва са мар, — яхаш доккхал деш дувц Радинас, цун новкъосташа а оал иштта шоай моарех. Нов. Радина маьре яхача хана колхозе механизатор вар цун мар. Цул тIехьагIа институте деша вахар, школе хьеха вахар, кастта инженер хургва цох. ХIанз кIаьнк а йиIиг а да цар. Даьшка дика ла а дувгI цар.

В. ЛАВРИНЕНКО.

БАРТТАЙНАЧА КОЛЛЕКТИВЕ

«Малгобекнефть» НПУ шоллагIча промысле балха ера со ялх шу хьалха. Поккха опыт йола Сычев Иван Васильевич керте латтача шоллагIча бригаде балха хьожайир со. Шаккха диплургдац сона цу барттайнача коллективо се безаме тIаэцар. Бокъонца вола са хьехархо а хинна дIаэттар опытни мастер Богдан Николаевич Панчук. Хьалхарча кIирашка цо сона даьча новкъостала мах баь а яргьяц со.

Мехкдаьтта доаккхача балха ялехьа гIишлош еча болх беш хилар со, мехкдаьтта промышленносте беча балха говзал яцар са. Укхаза хьабIарга мел гур керда дар. 22 скважина а йолаш боккха боахам бар из. Дукха дар ца ховш дараш, цулухьа хаттараш дукха нийслора цунца дувзаденна. Цхьайолча хана чIоагIа шекъювлар со хеталора цкъа мукъах ховргбий хьогI сона е болх аьле.

— Болх булургба сона е бац яхаш шек ювлаш хила мегаргйий? Специальност-м Iомаергья Iа. — йоахар новкъосташа. — ДукхагIа теркам тIабахийта Iа хьай балха.

Новкъосташа гIо дарах ди тIехьа дикагIа кхетар керда каралаьцача балхах. ХьатIакхаьчар дуккхача хана денз сона дагалаьлдар кхоачашхула ди. ШоллагIча балха разряда экзаменаш дIа а енна, болх бе йолаелар со.

Цу хана а ашшача хана гIо дора сона бригадерча новкъосташа. Дукха хилар бовзаши безаши новкъостий. Царех бар: украинец Русакевич Леонид—йоккха опыт йола мастер, операторащ хIире Олдатов Мухарбик, нохчо Алероев Мовлади, кхыбараш. Уж а кхы а бар со балхах кхетаяь новкъостий. Лоацца аьлча цар новкъосталца мехкдаьтта доаккха оператор хилар сох.

Тха барттайна бригада ца йовзаш нагахьа саг вац МалгIабике. 82 саг ва тха бригаде болх беш. Уж ба тайп-тайпарча къамех бола нах: эрсий, гIалгIай, украинцаш, нохчий, хIирий, татараш, кхыча къамех бола нах. Цхьа дезал санна барттайна дах тхо. ЦаI массанена тIехьа массава а цхьаннена тIехьа яхача коммунистически принципах дах тхо.

Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачаш а еш планал совгIа даьккхар 1530 тонн «Iаьржа дошув». Пачхаьалкхенна кходир планал совгIа 10 эзар совгIа сом. Иштта ахча кходе вIаштIехьдаьлар 48 геологотехнически мероприяти балха юкъеяхьарах. Графикал хьалха бувлаш болх беш ба бригада операторащ укх шера а.

Укх шера тха бригадана хьалхашка латт чIоагIа лоархIамеи бехктокхамеи декхараш. Октябра дезача цIей сийна планал совгIа 1200 тонн «Iаьржа дошув» даккха деза, кходергда эзар сом ахча, балха юкъехьорга 30 совгIа геолого-техническии мероприятеш. ХIаране хьинар кходац тIанйца декхараш кхоачашдара.

МаIача наха нийсса болх а беш, общественни вахаре хьинаре дакъа а лоацаш соца болх беш ба операторащ Шашлова Лидия, Пошева Зайнап, замерщица Шашина Антонина, кхы дуккха бараш. Тха бригадерча болхлошта юкъе дикагIа лоархIаш я Бычкова Мария, Бытова Екатерина, Шашлова Лидия — уж тха коллективо МалгIабика городской Совета депутатий кандидаталла баха оттабаьб.

ВIаши новкъостал а деш чIоагIденнад тха бригадерча болхлошта юкъера доттагIал. Нагахь саг цамогаш хилча, цунна новкъостал ду, цунна тIехьа ух. Коллектив иштта барттайна хиларо дог тешаду хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

Р. ОЛИГОВА,
«Малгобекнефть» НПУ шоллагIча промысла оператор.

ШУРА СОВЙОАККХАРГЬЯ

Денгара денга гаргагIерт Советски Iаьдала 50 шу дуза сийлен ди. Из ди доккхийча толамашца белгаллара деррига низаш тIадахийта къахьег юрта къахьегамхоша.

Тха шурий-товарни ферма дикагIчарех лоархIаш я. Дукха ба укхаза дег тIара шоай къахьегам безаш, шоашкара хьокхамаш гойтараш. Царех ба ерригача районе цIи хеза зояркаш Исмаилова Секимат, Шахбулатова Рукъет.

Дика дIадоладаьд оаха пятилетка шоллагIа шу. ДIабахача шин бетта йиъ бIаь совгIа килограмм шура яьккхай аз сайгарча доахах хIаранегара. ХIара бетта итогаш ю тха ферме. Нагахьа санна Iатто шура лаьгIъяь моттиг нийсъелча цун бахьан хьагучадаьккхе дIадовзийт дояркашта. Январь бетта яьча итогех ферме карара кара тела цIе вымпел елар сона. Иштта дIабахар февраль а, хьалхара моттиг сога йисар. Берриге низ тIабохийтаргба аз вымпел дIа ца хеца.

Мишта карагIдоал хьона иштта толам баккха оал сога новкъосташа.

Са балха йоккха къайле яц. Цхьа масал доаладергда аз. Совхоза кхоалагIча отделене ферме 240 бетташ етт ба, хIаьта тха ферме ши бIаь бархI ба. ХIаьта тхол кIезигагIа шура дIалу цар паччахьалкхенга.

Муж кийчбеш пункт я тха. ДIаьхача Iанна хIанз а из бетташ дехк оаха хьайбашта гIожа доакъар. Цо дика новкъостал ду шура совъяккхара. Цкъа январь бетта муж ца кийчбеш массехк ди даьккхар. Шура дикка эшаелар. Цига сиха оарцагIваьннача бригадира. Ансаров Iаблул-Хакима концентраташ лаха юха муж кийчбе доладелар тхо.

Духхьал цу цхьан гIулакхо шура совйоаккх ала йиш яц. Дукха да ферме вайна эIамига а хеташ шура дукхагIа яккхара новкъарленаш ю гIулакхаш. Хьайбашта пайданагIа хургдолча тайпара тела деза доакъар, доаггIа гIулакх де деза, хьайоаккхача продукце нийса учет лелае еза. Боккхача лоархIаме да хьалха латтарий балха опыт хьаIомаяр.

ХьатIаенай бIаьсти. Укх юбилейни шера бIаьстан деношка хьинар совдаьккха къахьег тха дояркаша шоай деза ди — 8-гIа март лакхарча толамашца белгалдаккхара.

ХIанз кастта ара баьцарча конвейер тIа дажа дIалоахкаргда оаха доахан. ТIаккха шура лаьгIъялара кхерам бац. Керттердар Iана замалахь доахан кIала ца дусийташ, шура кIезиг ца яйташ кIалхардахар да.

Тха фермо дояркашта юкъе яьржача социалистически яхьа шин бетта итогаша хьагойт юбилейни шера план тешшаме кхоачашъергхилар.

Ж. ДАРСАЕВА,
Ачхой-Мартана района «Самашкинский» яхача совхоза цхьоалагIча отделене ферма доярка.

СИЙЛЕН ЦIИ ЯККХАРА

Дукха ха я тха участка коллективо коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю. Из цIи эгара хьалхарчарца яьккхар тха бригада коллективо. Ала йиш я цу йIаьххача хана тха йоккха кхалнаьха коллектив из цIи лакха лоаттаеш хьаенай аьнна.

Дукха гIулакхаш карагIдийннад коллективана, хIаьта тIеххьарчарех цаI да несъемни процессах болх белга. ХIанз-м атта нийслургбац из метод хаpцъеш нах, бакъда, из гIулакх дIадоладеча хана раьза боацараш дукха бар. Нийслора цу тайпара уйла йолаш нах тха бригаде а; бакъда из процесс могаеш хиннараш дукхагIа бар. Швейни производственни объединене хьалхарчарца несъемни процесс балха юкъейихьар тха бригада коллективо. Массанена гу мел лакхъеннай цу тIагIолла къахьегама овсарле. ХIаьта сона хетачох, цох баьннаб цхьаькха пайда а; чIоагIбеннаб наьха шоайла бола тешам, цо новкъостал ду участкашта юкъера социалистически яхь шерагIа йоаржаяра. Тха коллективо халданза яхь лоаттаю тхоца сменах болх беш йолча № 8 йолча участка коллективаца. Тхога я хIанз фабрика карара - кара тела ЦIе байракх. ЧIоагIа хьинар айденна къахьегаш ба кхалнах шоайла дукха тIехьа ца юсаш йоагIача № 8 йолча участка коллективага на байракх дIа ца яккхийтара. Цул совгIа дикача толамашца дезде деза кхалнаьха цIей а.

Сийлахь - боккхача Октябра юбилейна а сийленца накъдахара кийчо еча дерригача советски халкъаца цхьана тха участка коллективо а тIайицад керда социалистически декхараш. Оаха тегараш я маIача наьха костюмашцара пинжакаш. Итт бетта 600 пинжак тега тIайицад оаха планал совгIа, хIара бетта задани цхьа ди хьалха кхоачаш а еш. Гучох, из декхар гаьнна тIеххсачашде. йиш хургья тха. 111,9 процент кхоачашъяьй участка коллективо февраль бетта план, хIаьта шин бетта [illegible] совгIа арахийцай 400 пинжак.

Тха балха юкъе, кхета ма ду, керттердар — продукце дикал лакха хилийтар да, хIаьта цу гIулакха чIоагIа терко ю хIамаш тегараша. ТIайицача декхараш тIа а белгалдаьккхад из. Ала деза сакхаташ нийслуш йола моттигаш ди тIехьа кIезиглуш латтилга. ХIанз коллективо шийна хьалхашка оттадаьд сакхаташ цIендаь дIалахара декхар. Иштта, нийс процент кIезигагIа да февраль бетта нийсленна сакхаташ, январь бетта хинначарел. Шин кIирагIа цкъа хулача планерке оаха дувц продукце дикалах лаьца, бехк бу сакхаташ дерашта, гучадоах цун бахьанаш.

Продукце дикал лакхъяра тIадерзадаь да хIара болхлочунга шишша, кхоккха операци Iомаяйтилга. Укх шера ворхIлагIа ноябрь тIаккхачалехьа бригадерча берригача кхалнаха Iомае еза шишша операци ,из белгалдаьккха да тIайицача социалистически декхараш тIа а. Ала деза, участке дукхагIбараш хIанале шишша, кхоккха болх бе ховш хилар. Иштта, пинжак тегара моллагIа йола операци тIехдика йовзаш я фабрика ветеран Легкодым Любовь. Мичча хана новкъоста эшшача метте болх бе кийча я из, хIаьта цун балха юкъе нийслургьяц сакхат хинна моттиг. Дукха ха яц тха бригаде къона йоI Габаева Малика ена, хIаьта а цу лоацача хана цо а Iомаяьй массехк операци, хIанз дикагIа болча болхлошта нийсса къахьегаш а я. Массехк операци йовзаш ба Родионова Ольга, Сорокотягина Валентина, дуккха кхыбараш. Бригаде яц ший норма кхоачаш ца ещ кхалсаг. Из хила йиш а яц. хIана аьлча участка коллективо къовсам лоаттабу Советски Iаьдала «50 шу» яха сийлен цIи яккхара.

Н. КУЛИЕВА,
№ 1 йолча хIамаш тегача фабрика № 7 йолча участна мастер.

Зайндин МУТАЛИБОВ.

НАНЕ ДЕЗА ДИ

БЕРАШТА

БархIлагI март — нане деза ди
Дезде оаха соцадир.
Цу тха бартах цхьа дош хеза
Цхьаниха саг а ма вацар.

Наьнах, тIема къайле санна,
Оаха дерриг лочкъадир.
Дезча дийнахь дIаховрхилча,
Сихо елга эшацар.

Бакъда, дадех лочкъаданзар
Оаха тхоашта дагардар.
Раьза хинна могадир цо
Тхона чIоагIа ловш хиннар.

Цкъа балхара хьалххе ваьнна,
Дади вена чукхаьчар.
ОарцагIдолхаш дий-те, аьнна,
Чехка къайлагI гулделар.

ГIараш айлу тха собране,
ХIаране а къамаьл ду.
— Вай нанена, —
хаьттар Томас, —
Хьан фу совгIат могаду?..

Дена кхаьчар нане из ди, —
Тха массане деза ди.
Шийна дувцаш хеза доацар
Гуш, Iа Нана, йоккхийеш.

Тха нанена ловца баьккха,
Даде совгIата ноч лу.

Деза ди хьа даькъал хилда!
Томас эизай кIорап лу.

— Ираз, аьттув хилба, нани,
Могаш - маьрша яха хьо, —
Аьлар нане хозча Раяс
Книжка — совгIат ихоадаь.

— Аз а хьона, еза нани,
Сай толамий совгIат лу...
Иштта дешаргда аз кховна,
Даим иштта дешаргда, —

Аьнна, дневник дича Таис,
«Пхиаш» латташ долча дIа,
ЙиIиг мархIаелла, нанас:
«Дукха яха хьо!» — аьлар.

— Аз а, нани, хьо цIаяле
Чухьа, уйтIе цIен ма йир,
ХIанз паргIатта Iа салаIа, —
Мамедин а хьанхайкар.

Мерза, хьаьна из шу оттош
Тома надай ма хьувзар.
Халхадувлаш, иллеш доахаш,
Массане а самъийрдар.

Иштта дездир оаха из ди
Тхоашта нани эзандаь,
Нанел дикагI, нанел бочагI
Цхьаниха хIама доацандаь.

Дукха ха йоацаш Гудермесски района художественни самодеятельностага хьожача хана Ишхой-Юртарча юкъерча школа художественни самодеятельноста коллективацарча самодеятельни артисташа оттаяьча дуккхача номераша хьалхара моттигаш яьхар.

Сурта тIа: Ишхой-Юртарча школьни самодеятельноста хьинаре дакъа лоацаш йола иттлагIча классера дешархо Солтамурадова Умихьат.

В. Танасьева сурт.

ЦИФРАШИ БАКЪДАРАШИ

Паччахьа Россе, 1897 шера яьча бахача наьхе переписа даннешка диллача, маьхах къахьегаш хиннача берригача кхалнахах 80 процент чулелаши батрачкалла болх беши хиннаб, 13 процент — промышленностеи гIишлош еча гIонна дола балхаш деши, хIаьта 4 процент мара хиннабац кхалнахах просвещенеи унахцIено лораяреи учрежденешка болх беш.

●

1965 шера СССР-е общественни производстве болх беча берригнеех 49 процент кхалнах хиннаб. Промышленносте болх беча хIара бIаьннех — 46 кхалсаг, просвещене — 71, унахцIено лораеча — 86.

●

Кхалсаго паччахьа Россе маIача сага нийсса хьегача къих шозза кIезигагIа алапи ийдаьд.

Советски кхалсага къахьега а цунах алапи ийде а маIача сага нийсса бокъо я.

●

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIема шерашка советски кхалнаха дерригача халкъаца цхьана фронташка а тыле а деналца лайра тIема ханара халонаш. ТIема юкъханцарча пхе бетта 100 эзар хинна ца Iеш кхалнах бахар фабрикашкеи заводашкеи балха, хIаьта ка маьхала а йоалаш маIача наьха профессеш а Iомайир цар. Юрта а керттера низ кхалнах бар.

●

ТIом болча хана майрали денали гойтарах 87 кхалсагах Советски Союза Турпала цIи тиллай.

●

Къахьегам тIа белгалбувларех миллион совгIа болча кхалнаха правительственни совгIаташ тийннад, кхо эзар гаргга кхалсага Социалистически Къахьегама Турпала цIи еннай.

●

ДIаяхача замах юхейиса хала тIехьале яр йоазув-дешар ца хар. 1897 шера яьча бахача наьха переписага диллача кхалнахах 12 процент мара бацар йоазув ховш. ХIанз СССР-е лакхереи юкъереи образовани йолча специалистех 60 процент гаргга кхалнах ба. Iилман болхлоех 254 эзар саг совгIа бараш кхалнах ба, цу тIа а царех 44 эзар гаргга барий Iилман степень я. 1110 кхалсаг я академик, членаш - корреспондент, профессор йолаш, 9500 доцент я.

●

Кхалнаха хьинаре дакъа лоац Советски паччахьалкхенна доал деча. 1922 шера Советий I съездо хержача Iаьдала лакхерча органа — Центральни исполнительни комитета членашта юкъе 5 кхалсаг яр; 15 шу даьнначул тIехьагIа СССР Лакхехьарча Совета депутатий состава юкъе 227 кхалсаг яр; 1946 шера феврале — 277 кхалсаг, хIаьта 1966 шера июне — 425 кхалсаг.

●

1905 шера революци хиннача хана Россе 800 гаргга коммунистка яр. ХIанз КПСС шмъи ахи миллион хинна ца Iеш кхалнах ба.

●

Советски кхалнаьха Комитето дунен 110 хинна ца Iеча мехкашкарча 229 кхалнаьха организацеца цхьана гIулакхаш леладу. ТIом дIабаьнначул тIехьагIарча шерашка Советски Союза кхалнаьха Комитето еха а еххаш Советски Союзе ена 600 кхыча мехкий делегаци хиннай; 200 хинна ца Iа советски кхалнаьха делегацеш доазол дехьа ихай цу юкъагIа.

●

Паччахьа Россе ерригa а 19 ясли 9 берий консультаци мара хинназц. Бераш геттара дукха довра. Бераш деча хана 100 кхалсагах 5-на мара медицински новкъостал дацар. ХIара шера 30 эзар кхалсаг лара бер деш.

1965 шера СССР-е 19500 кхалнаьхеи берийи консультаци яр. ЛаьрххIа кхалнахаи бераштеи ехкаьча дарбани профилактический учрежденешка болх беш 100 эзарнел тIех лораш ба.

●

Юккъера лаьрхIача яхаш кхалсаго йоаккха ха СССР-е хIанз шозза хинна ца Iеш дукхагIа я революци хилалехьарча Россерчул.

●

ХIара шерара отпуск а ца лоаргIаш, болхлошкеи гIулакхерча нахахи болча кхалнахи берах хиларахи бер дарахи 112 календарни ден отпуск тел, шоай алапи а долаш, хIаьта шиъ е кхы дукхагIа бер дойя — отпуск алсамйоал.

●

Болхлошкеи гIулакхерча нахахи болча кхалнаха къабаларах дола пенси хьожаду цар 55 шу даьлча, 20 шерап кIезигагIа йоацаш къахьегама стаж хилча. Пхиъи кхы дукхагIеи бераш а даь цар бархI шу даллалца уж кхедаьча кхалнаьха къабаларах дола пенси ийде бакъо я 50 шу даьлча, 15 шерал кIезигагIа йоацаш къахьегама стаж хилча, нагахьа санна цар кхы а кIезигагIа ха йолаш къабаларах дола пенси ийде бокъо еце.

●

Итташ эзараш болча советски кхалнаха «Мать-героиня» яха сийлен цIи еннай. Миллионаш болча кхалнаха «Материнская слава» яха орденаш, «Медаль материнства» яха медалаш тийннай.

●

Дуккха а берий бешамаши ясли яхкаро (1965 шера 67,5 эзар хиннай уж) кхалсагага йиш хилийтай дешара, балха, общественни гIулакхаш дара дукхагIа ха къестае.

●

СССР-е лаьрххIа кхалнаха дола «Советская женщина», «Работница», «Крестьянка» яха журналаш арадувл. Кхалнаьха журналий юкъара тираж — 18 миллион экземпляр.

●

Кхалнаьха къахьегам лорабара дешаш къестадеш 20-нел тIех Iилма-тохкама институташ я СССР-е. Болх беш керттерча даькъе кхалнах болча кIадай промышленноста предприятешка ерригача дукха къахьегам бодеча а халача а процессашта механизаци яьй. Кхалнаха эгара лохагIарча боарамга кхоачаеш лоацъяьй бийсанара сменаш.

●

Гетта седкъий орбите урагIъяха дунен тIара эгара хьалхара кхалсаг Советски Союза гражданка Валентина Николаева - Терешкова я.

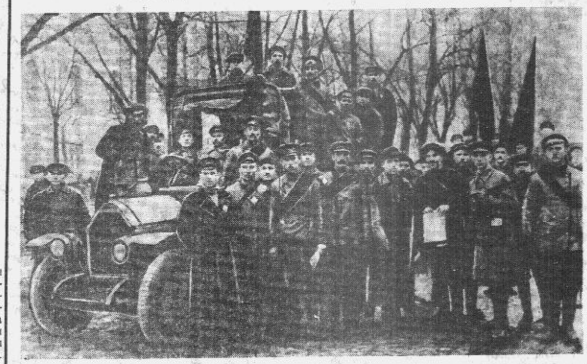
●

Шовзткъа шу хьалха кема тIа матросалла ший никъ дIаболабир Анна Щетининас. Цул тIехьагIа Америка, Азе, Европа порташка кемаш кхийлад цо. Из дунен тIа эгара хьалхара гаьнарча наькъа лела кемаш кхувла кхалсаг-капитан я.

●

Валерия Троицкая — физико-математически Iилмай доктор, Лаьтта магнитни поляна тохкамаш ду тIехьаьнна йоккхагIа йола специалист я. Батискафа чу а хайна 2,5 эзар метр кIоарга фордала йохаеннай из.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизарга

ПЕТРОГРАД. 1917 шера октябрь. ЦIегвардейцаш. (Ленинграда исторе Музеера сурт).
ТАСС фотохроника.

ПЕТРОГРАД. Смольнена хьалххашка мандаташна хьожаш латт. 1917 шу. Ленинграда исторе Музеера сурт.
ТАСС фотохроника.

1967 12 марта
СОВЕТАШКА-ХОРЖАМАШ

ТХА АГИТБРИГАДА

Атта саг коравоагIаргвац районни культура Шен агитбригада ца йовваш. Къаьстта дукхагIа ба хIанз агитбригада членаша бе беза болх, массанахьа кастта хургдолча хоржамашка кийче еш латт. Цу денна хетаяь я агитбригада коллективо чакхйоахаш йола тайп-тайпара мероприятеш. Колхозашка, гаьнарча фермашка, юрташка ух агитбригада. Укхаза еш лекцеш, беседаш ю, кердача журналаш тIарен газеташ тIарен сакъердаме статьяш еш. Масала, укх денощка Карла Марксен Орджоникидзен цIергIча колхозашка яха хилар агитбригада коллектив. Цунна юкъе бар районни библиотека заведующи Тураева Умулкуз, читальни зала заведующи Инасаламова Ариза, художественни самодеятельносте дакъа лоацаш бола Айдамиров Зайнди, Дениев Рамзан, районни культура Шен методист Кибиев Хас-Махьмад, кхыбараш. «Советски Iаьдала органашка — дикагIбараш» яхача темах беседа йир автоклуба заведующе Д. Эскиева. Гулбенначар даьча хаттараштa жоп а делар цо. Цул тIехьагIа кинофильм гойтар.

Массава чIоагIа раьза волаш дар агитбригада самодеятельни артисташа Орджоникидзе цIергIча колхоза къахьегамхоштa хьалхашка оттадаь концерт. Цу тайпара выступленеш каст-каста ю агитбригада членаша.

Ш. ТИБИЕВ,
Ведана районни культура отдела инспектор.

НАIАРАШ ЙИЙЛЛА Я

№ 23 йолча хоржама участка агитпункт педагогически институте я. Даим йийлла хул цун наIараш. Безам болчоа деша керда журналаш, газеташ да. Пенах хьалтеха йоалл РСФСР-ен Нохч - ГIалгIай АССР-ен Лакхехьарча Советашка, моттигерча Советашка деча хоржамий положенеш, агитпункта балха план, дежурства список. Агитпункте болх беча хIара агитатора дика бовз ший-ший участке баха нах. Тайп - тайпарча темаех царна лекцеш еш, беседаш ю цар. Укх денощка СССР-а Лакхехьарча Совета депутататца Х. И. Ибрагимовца, Нохч - ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутататца И. П. Грищенкоца, горсовета депутатаца П. И. Латышевца харжархой вIашагIтоха лерхI агитпункта членаша.

А. ТАНКИЕВ,
студент.

КИЙЧО ЯЬЙ

Мехкдаьттахой городе МалгIабике чехка боал боал хIанз. Чакхдоал къахьегама ди. ДукхагIбола мехкдаьттахой болх шоай агитпункте. Из я № 18 йолча пожарни часта територе тIа. Массехк шу да из укхаза болх беш йола. Дигурко Григорий Федорович ва цун кулгалдеш. Укхаза шерра боаржабаьб политико-массови болх.

Эггара хьалха ала лов помещенех. Хьачувоаллача ядаьд. Дукха деза харжархой, марша доагIалда шо. Помещене латт цIе кIада тIадилла дуккха столаш. Цар тIа дада керда газеташи журналаши. Иштта агитпункте да харжархошта лаьрхIа художественни а хоржамах дола а литература. Города библиотека болхлоша кийчъяьй дIа-хьа лелаю библиотека.

Справкай стол да, цига дежурни агитатор хул. Агитпункта плана тIа дуккха мероприятеш я. Каст-каста харжархой болча хул парте горкома лектор Агиев Муса. Цо хIанзлехьа йиъ лекци йийшай дуненхалкъашта юкъерча хьалах.

Дукха ха йоацаш «Малгобекнефть» яхача промыслови управлене болхлошта йийшар района мехкдаьтта промышленность дIахо дегIайоалаяра перспективаех лекци.

Агитпункте каст-каста хул районе цIи хезача нахаца вIашагIкхетараш. Дукха ха йоацаш укхаза харжархой вIашагIкхийтар Социалистически къахьегама Турпалхочунца Паук Мари Яковлевнайца.

Агитпункте болх беш 33 агитатор ва. Цар бахача наха юкъе дукха болх бу. Цу балха йоккха опыт йолаш ба агитатораш.

Нах дика кхетаргболаш, чулоацам кIоарга болаш увттаю шоай беседаш агитатораша Зражуна, Товчигречко, Ахметова. Харжархой чIоагIа безам тIабодаш чакхдаьлар «Сердало» газета тIа кепа теха хиннача «шейха дезал» яхача статьях лаьца дешар, гулбеннараш массавар раьза вар статья автора.

Сайрийна агитпункте ловза шахматаш, шашкаш я, телевизионни передачашка хьажа вIаштIехьдоал. Сайрийна агитпункте дукха нах гуллу. Чкалова цIерахча клубе керда фильмаш хьахьувкх. ХIаьта городской библиотека болхлоша книжкаех лаьца дешарий конференцеш ю.

В. ТАГУРОВ.

ХАЛКЪА КАНДИДАТ

ТОКАРЬ-ОБЩЕСТВЕННИК

«Грознефта» объедкнене Грозненски ремонтно-механически завода механически цехе дIаьххача мугIарегI латт станокаш.

Уж дукха я. Цхьаяраш йоккхий я, цар тIа йоккхагIа йола оатхалаш ю, вожаш геттара зIамига, хоза я.

Массанахьара а хьахозар массаза а санна металл тедаш дола тата да, моторий гIар я. Цхьан станока юхxе Iобукар а вийрза оатхал еш воалл юккъера ха йолаш, безаме юхь, хоза бIарахьажар долаш вола саг. ХьалхагIе а хьакхашта даьннача кулгаца, дIабIара а ца хьожаш, социйр цо станок, бож-моарзагIана багара мукъаяьккхар оатхал, цу балхага баьннача бIарге лаьца нийса йий хьежар. Геттара нийса я. Цул тIехьагIа юха а тоае езаш йола керда оатхал хьа а ийца, стачока юкъаеллар, мотор дIаболабалийтар. Из беррига болх беш цхьа массехк секунд мара ха йовизар цун. Цу хаттарах ший сакхийча санна цеха начальника Иван Федорович Соболева аьлар: духхьал секундаш мара эшац Багашев Увайса чоалхане оатхал хьае. Хозахета лархIац цунах тха дикагIа вола мастер. Из сийлахьа цIи предприяте документаш тIа официально дIаязъяьяц, доттагIаша, болхлоша, мастераша сага енна я. Лелае бокъо а йолаш лелаю из цIи Ахьмада Увайса. Эггара сийлехьа йола квалификаци йолаш цIаккха а кIаьд ца луш къахьегача, ший декхар цIена кхоачашдеши нахаца Iымерзаи волча кадрови болхлочун бокъо а йолаш.

Багашев Увайса 37 шу даьннад, хIаьта болх баь стаж хIанзале а ткъо шу я цун. Вурийтта шу а даьннадацар цун токара гIонча волаш из балха водача хана. Берара валанза вар из тIом болабеннача хана. Денош-байсаш, кIираш, бетташ доахар болхлоша заводашкара ара ца бовлаш, хIаьта царца цхьана къахьегаш вар къона болхло а. Тайп-тайпарча квалификацехи специальностехи бола нтташ нах ба цехе къахьегаш. Цхьабакъда, Багашев ца вовзаш кIезига ба царца. ХIаьта моллагIа а хьагаргволаш мутIахьа ба цунна уж.

Эше токарь а, хьаштдале расточник а ва Увайс. ХIаьта хIанз эггара лакхагIча разрядера токарь ва из. Дошоча кулгашта юкъера арайоагIа зIамига а йоккха а, мехкдаьтта доахача промышленноста эша хьаштдола оатхал. Бакъда, машинаш ераша уж кIезига тел ала йиш йолаш ба геологаши бурув деттараши. Цхьабакъда, из деша вож оагIув мара яц.

ЛоархIаме да, Ахьмада Увайса кулгашта юкъера арайоалаш мел йолча оатхалий къаьстта лакха мах беш хилар, заводе болх беча укх ворхI шера Багашев Увайса оатхала «сакхат» даь, цо обработка яьча оатхалах металлиста безаме доаца «брак» яха дош контролера аьнна цхьаккха моттиг ца хилар.

Укхаза латт уж Ахьмада Увайси цун ученикаш Скудни Валерийи Костоев Хьажбикари—хIанз а геттара къона бола кагийнах. ГIоздаьнна леп кагирхой бIаргаш.

Хьона баркал хилда Увайс — раьза ба уж цунна. Дукха хIама IомадаьдIа тхона. Сабарделаш, сих ма лелаш, оал мастера цIенхаштта. БIаь шера вахе, бIаь шера Iомале, яхаш кица деций вайна?

Оаха кхетаду, йоах Валерен Хьажбикарен. Даим Iомалургда тхо, даим хьа хьоккхама сурт латтаргда тха бIаргашта хьалхашка.

ХIаьта цу мастерага гIолла говзал Iомаяь уж тайпа ученикаш-м меллаб ца ховш ма бий. Дукха ба токаралла, мастералла болх беш, шоай хьехархочул тIехьа ца бусаш.

Из йоккха говзал, белгала шишегIа кхаьчаяц Багашевга, цо цхьацца буртиг гулбеш санна хьаIомайора, масала, Валентин Стрюков, Григорий Сурцев, дуккха кхыбараш санна болча къаьнарча производственникий опыт. ХIаьта ше цхьаь мел дукха технически литература дийшад цо, хIаьта специалисташца беседаш мел яьй цо. Ахьмада Увайса хIанз а эхь хетаргдац моллагIча, кхыметтел эггара «замагIа волча» а токарга Iомавала, нагахьа санна цо моллагIа керда, ший тайпара хIама балха юкъедахье. Из оамал — кердачоа тIакхувш хилар — я Багашев Ахьмада Увайса эггара чIоагIагIа белгалйоалаш яр.

Из бакъду производствана юкъейихьача дуккхача рационализаторски предложенеша. Царех цхьаярех хинна экономически эффект йоккха я. Цхьабакъда, кIезига яц кхы тайпа а. Масала Бриза специалисташа хьалхагIе а даьча лоархIамех, токара Багашева еннача эггара тIехьарча кхаь предложене цхи бIаь сом совгIа экономически эффект яла мегаш я.

Дика общественник а ва Багашев Увайс. Дуккхаза а хийржав из профсоюза цеховой комитета членалла. Дог дика долаш, оарцагIвала кийча волаш, хьанна фу эш ховш вола саг. Хьехамаш эца из волча ух нах. ХIаьта шийна ховр дIа ца оалаш цо уж юха а берзийтац.

Завода коллективо ши шу хьалхагIа Ленински райсовета депутата кандидаталла оттаваьвар Багашев, хIаьта оттаваь дехке а яьннаяц. Депутат хиларах боккха болх баьб цо къаьсттача страхованех йолча комиссена юкъе. Дукхача наха новкъостал даьд къахьегарах дола документаш хьалахаа, пенси хьожале.

Цудухьа юха а Ленински районни Совета депутата кандидаталла оттаваьв Багашев завода болхлоша, хIаьта кхаж тоссача дийнахьа цар хоржаргва из бакъахьара саг.

Сийлахьча грамоташа, баркалаша, коммунистически къахьегама ударник из хиларо тешал ду цунна дика хIамаш карагIдувлаш хилара.

Планаш дика йолаш, низахи хьинарахи визза ва из. Геттара дика да иззамо вола башха-дика саг тхона уллув вахаши къахьегаши хилар. ХIанз а лел из предприяте, мехка да санна, «Цун возалле болхлой класса визза вола викал санна».

Я. БУБНЕНКО.

ТОЛАМЕ ЧАКХДОАККХАРГДА ЖА ДАХКАР

ВАЙ республика берригача къахьегамхошца цхьана советски Iаьдала 50 шу дизара сийна доккхий социалистически декхараш тIайийцад жа леладеча фермай болхлоша а. УстагIан дулхи тхаи даккхара планаш ханал хьалха кхоачашъе, планал совгIа 550 центнер тха дохка, хьайбай продукци яккхарга дIабода мах лохбелгеи хьайбаш тIера ца доалийтилгеи — иштта да юбилейни шерара жа леладераша де лерхIараш.

Балха эггара бехктокхамегIа йола ха хьатIакхоачаш латт хIана жа леладеча боахамашта — жа дахка ха.

Цхьадолча боахамашка хIанзе а дахка доладеннад Iай дахка жа, Iобаьб хьалхара 6 эзар Iаьхар, соахкарчул дикка дукхагIа. Жа Iай дахкар гIойленагIа хилар кхета а деш тIа-тIа дукхагIа пунга йоалаш латт Сунженски района XIX-ча партсъезда, Шеча Эскара цIергI йола колхозаш.

Шелковской районе Iай жа дахкара кампани толаме лел — «Коминтерн» яхача колхозе. Из болх дIаболабалале хьалхагIа боккха болх чакхбаьккхаб цига — тIехдикача люцерна аьла 1400 тонн кийчъяьй, жена мел аш концентрированни доакъараш Iалацдаьд, шоай ханнахьа тоа а яь, йIоахьяьй кашараш, дуккхача кашарашкеи жа-Iуй цIеношкеи электрически сердал чуйиллай. Колхоза Iулашка мел дола жа дика тоаденна да.

ВоккхагIа волча жа-Iун Аджимамбетов Курптурсуна Iулацарча бехкача 126 живо 173 Iаьхар баьб — во результаташ яц шола баь 47 Iаьхар. ВоккхагIа волча жа-Iун Сирик Филипп Антоновича Iулацарча 44 живо шишша Iаьхар баьб.

БIаьстан юхье хьалха дахкачарца март бетта колхозе кхы а дахка доладургда жерчий ши Iул, «Красный пахарь» яхача колхозе — 3 Iул, «Путь к коммунизму» яхача колхозе — 2 Iул. Шелковской района жа-Iуй бригадаша декхар тIайийцад юбилейни шера 100 эзарнел кIезигагIа боацаш аьхар байта аьнна, хIаьта из декхар кхоачашдулургдолаш а да. Районера дукхагIа бола жа-Iуй Шелковской племенной жа леладеча совхозерча цIи хезача жа-Iун, жа леладара говзанча, Социалистически къахьегама Турпала Наурды Акватович Эсмухамбетова методах болх беш ба. Цун балха методаш дIайийю Наурски, Надтеречни, Сунженски, МалгIабика, Наьсарен, республика кхыча районий жа-Iуша а. Жа леладеча хIара боахаме хIана корабагIац аьнна корабоагIаргба говзанча Эсмухамбетова опытах болх беш бола жа-Iуй.

Цин хезача жа-Iун бригаде соахка хIара 100 жийво 150,4 Iаьхар бир, тIехьара къоастадеча хана хIара Iаьхара дозал (дийна болаш эзача) 29 килограммага дIакхоачалир. ХIара устагIанна тIера дикагIа долча тхан 7,4 килограмм тха даьккхар. Из толам баккхар цхьа бахьан доацаш дац. Цин хезача жа-Iуна бизза пайда эц Грозненски фух долча исхали ду тха доахача же биологически торонех. Дуккхача шерий опытохьахьокх устагIо шишша Iаьхар бара эшача хьалех цаI—из жерчаш шоай ханнахьа осеменени ира кийчдар, эггара хьалхагIа уж эрше даьхкача хана царна осеменени дика чакхъяккхар, жерч ост ца дувлийтар хилар.

Грозненски фух дола исхали ду тха доаха жа доладаьча зоне соахка остбаьлар 4826 жий, цул совгIа бахкача хана къе беннеи урс хьекхаи тIера баьлар 3500 гаргга жий, Iаьхара бисар 12654 жий, Iобешше а бенна бир 2842 Iаьхар. Iобеш белар 1057 Iаьхар. Цу тайппара, колхозашкеи совхозашкеи дIа ца кхоачаш бисар 25 эзар Iаьхар. Аьлча кхоачам баннагахьа санна ужжал жа диса хиннадаларе кхы тIа 750 тонн устагIан дулхи 100 тонн тхаи даккха, е 775 эзар сом гаргга ахча даккха йиш хургхилар. Хьажал мел дукха ахча дов жена осеменени ярен жа дахкарен кампанешта кийчо во ярах.

Жа леладара говзанч 19 ва вай республике, цар хIара шера дуккха Iоахарий дайт. Дагадоххарах белгалдаккха деза, «Жа леладар говзанч» аьнна цIи еннача жа-Iушта алапел совнагIа кхы тIа а 40 процент ахча луш хилар.

Вай жа леладеча говзанчий укх тайпара жа-Iуй кица да: — «Жадахка доладеннар саготагIа йола ха я. — Наб ца яь а Iоахарий дерригаш а хьахилийта».

Жа дахкилга вIаштIехьдаккхари чакхдаккхари эггара чоалханегIеи бехктокхамегIеи дола гIулакх да. ХIаьта цунна хьалхагIе а денз кийчо е а еза. Осеменени нийса яь хилча хIара денна 40—50 устагIа бахк, хIаьта 70 гаргга Iаьхар хьа а хул. Хьежа деза Iоахарий шоай ноаноех ца къастийтарга, Iоахарашка фу хьал да, эсалагIчоа ханнахьа хIама хьокха, цхьаккха Iаьхар нана йоацаш ца бисийта.

Нов. Н. А. Эсмухамбетова методах болх беш болча жа-Iуша жа дахка доладала цхьа бутт ха эшаш кашарера лаьтта кIоарга оахк, кхоаленашка дезинфекци ю, ерригача инвентара кIир тох. Кашаре 100—120 кучко-моттиг кийчъю керда Iодаь Iоахарийи цар ноанойи хьачуэца. Жа дахка доладала 20 ди эшаш ерригача кхоаленашка ча кIалхьарца деза, тепляка гобаьккха пенаца эрз оттабе беза, хIаьта иштта сомма кIаьда ча а дилле кIалхьарцар ду. Кашарий пенашца яслешкара решеткаш оттаю Iоахарий шийлача пенашца дийша дадаргдоапаш. Жа дахка доладенначул тIехьагIа кхоалленашкара кIалхьарцар каст-каста кердадоах. хIаьта жа дехка даьнначул тIехьагIа цкъа цIенъю. ХIаьта теплик чура хIара кхо ди массаза доал цIенъю, кIалхьарцар хIара денна керда дула. Iоахараштa шелал ца кхетийтар духьа кашаре къаьстта дахкача жена аьнна кийчъяьча жа дахкача отделене мара дахкийтац жа. Цу гIулакха дахка жа гаргакхаьча жерч Iурен сарахьен бокъонца хьахерж, хIаьта, нагахьа санна, цаховш а ца зелуш биса жий бажа бахача хана бахке, лаьрххIа дехка жа хьакхувла аьнна кийчъяьча гIулакха чу а билла цIабоалабе беза.

Цхьаккха дича а хIама ца хьокхаш ханал тIехдалийта йиш яц цхьадола эсала Iоахарий, нагахьа санна 2—3-зза ха тиллийта ца кхоабаш диса Iоахарий сов тишдаларах дов.

ДукхагIа болча жа-Iуша прогрессивни кашарно-базови методах кхеду Iоахарий. 25 ди даллалца Iоахарий кашаре е базе хул, оагилгаш даь йийкъаи чах кIалхарцар даьи йолча. Хоза, дIайха ди деча мара базе дIачудига мегаргдац Iоахарий. Жерч Iоахарий тIехьа а доацаш къаьстта шоаш даж. 25—30 ди даьннначул тIехьагIа хоза ха эттача жерчашца цхьана дажа дохийт Iоахарий. Цу хана сакманщикаш лаьрххIе оарцагIбоал Iоахарий лаьтта Iодийша ца дадийтара. Кагий долча хана денз концентраташ, йол, мел, тух даа Iомаду Iоахарий. Кашарно-базови методах Iоахарий кхедара бокъонаш йизза кхоачашъяро новкъостал ду Iоахарий Iодаьча хана дена тIехьара къоастадалцца унахцIена хилийтара.

Ахкан замалахьа деррига Iоахарий канага дахара хIанзе а денз кийчо а яь Iоахараштa Iи хургдолаш кIалъотта кхоленаш хьалъе, хий чудотта педаш оттаде деза Iоахарашца аьхки гIувнашкара шийла хий а ца мелаш, маьлха зIанараша мелдаь педашкара хий мегаргдолаш. Iи хилийтара кхоаленаш хьалъяри педашка хий мелдари Iоахарий ца далийтара эггара аьттув болашагIа дола гIулакх да, хIаьта уж кийчдеш дIадахар сихха юхаметта а отт.

Жа дахкара кампани толаме чакхъяккхар, юбилейни шера Iоахарий ца дойташ хьалхедар, 1967 шера тIайийца социалистически декхараш кхоачашдар—иштта да республика же леладераща де лерхIараш.

Г. ПЕТРОСОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама министерства керттера зоотехник.

КХАШ ЛЕЛАДЕРИЙ УЙЛАШ

Укх тIеххьарча массехк шерал дикагIа аьттув болаш хилар тха боахама дIадаха шу. ДоггIоздоахаш дар кхаш леладерий къахьегама толамаш. ХIара гектара тIара 19,8 центнер гурахьа дув кIа чуийцар.

Кхы а лакхара къахьегама толамаш дахара лакхара социалистически декхараш тIайийцад тха района боахамий кхаш леладераша укх шера. Юбилейни шера 370 эзар центнер ялат чуэца — иштта да района боахамий кхаш леладераша Октябра накъаболхаш тIайийца декхараш. ДIадахача, пятилетка хьалхарча шера деррига чуийцача ялатал 4 эзар центнер дукхагIа да укх шера чуэца лерхIар.

Ховш махиллара хьалхашка латта декхар атта дац, бакъда шоаш денна дош кхоачашде торо хургья кхаш леладерий. Гуйре дIайолалуше а йоакхо е болабелар боахамашка укх шера хургболча хьувкъама. Духхьал «Безостая — 1» яхача фух да 1,5 эзар гектар дIадийна гурахьа дув кIа. Цул совгIа лаьттана чудолийташ хий диллача кхашка дIадийнад кIа 1460 гектар тIа. Кхоачам хиллал хий диллад кIа дIадийнача кхашка — хIара гектара тIа 800—1200 кубически метар.

Кхаш леладераша шерра балха юкъекхувлар агротехнически лоархIаме мероприятеш. Масала, дIадув фу цхьоалагIчеи шоллагIчеи класса дар, гурахьа дувча кIина дикагIа аьттув болаш дола культураш хиннача кхашка дийнад кIа. Цул совгIа деррига дIадийна ялат агротехнически лоацача хана дIадийна даьлар. Иштта дикача агротехнически мероприятешца дIайийнай района боахамашка 6 эзар гектар.

ХьатIадоагIача шера тха района боахамий доалахьа кхоачам хиллал «скороспелка — 12», «краснодарская — 6» «мироновская — 808 яхача сортех дола маьхера фу хургда. Дале а, хIанз дIахо балха юкъе кхувла еза гурахьа дувча ялата гIулакх дара мероприятеш, хIана аьлча «Россия» яхача клохозен «Терский» яхача совхоза цхьалагIча отделенен гурахьа дув ялаташ чоалханеча метерологически хьалашка лаьттана тIоадал кIезига чуйолийташ дIадийра. ХьатIадаьнна ялат гуйре кIоаргъелча мара хозза хьатIадаланзар.

Иштача хьалашка дIадийнача гурахьа дувча ялата къаьстта дика гIулакх эш. Кхашка товса кхоачам хиллал минеральни удобренеш Iалашъяьй района боахамаша, хIаьта пхийтталагIа февраль тIакхоачаш 6 эзар гектара тIа подкормка яьй минеральни удобренешца. Къаьстта дика ду уж балхаш «Терский» яхача совхозе. ХIанзале 2970 гектар долча кхашка минеральни удобренешца подкормка яьй цу совхоза механизатораша 3200 гектара тIа е езача.

Ставропольски края хьалха латтача боахамий опыта хьахьокхачох гурахьа дувча ялата дукхагIа пайда боал фосфорни удобренешца ю подкормка е гурахьа лоа дилалехьа, е бIаьстан юхье догIаш делхалехьа йича. Цу гIулакхо йиш хулийт удобренеш дикагIа лаьттах йолийта. Фосфорни удобренеш санна тайсача дикагIа я азотни удобренеш а. Тха района боахамашка кхашка товса минеральни удобренеш лаьттанцарча питательни вещесташка хьежжа товс.

Юртбоахама культурай лакхара хьувкъам кхебара лоаттабеча къовсаме шерра дакъа лаца деза оасара баьцашта духьала гербицидашца еча обработка а.

Района дукхагIа долча боахамашка уж балхаш де кхаш леладераши механизатораши кийчбаьб. Боккха теркам тIабахийтаб боахамашка поливальщикаш кийчбара а.

Массадолча боахамий насосни станцеша, догIан хьисапе хий деттача установкаша кхашка хиш дехкача сезонах шин сменах болх бергба.

Д. ПИЛИПЕНКО,
Наурски юртбоахама производственни управлене керттера агроном.

НИЙСА ВIАШТIЕХЬБАККХА КЪАХЬЕГАМ

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМИЙ СОБРАНЕРА

Дукха ха йоацаш хиннача Сунженски района Орджоникидзе цIергIча колхоза отчетно-выборни собране председатела С. М. Шадиева яьча доклада юкъе дукха цифраш яр боахама экономика тешшаме чIоагIъялар хьахьокхаш.

Дале а, тоъал кхоачамбоацараш гучадаьхар колхозхоша боахама экономикера. Колхозхоша иштта хьагойтар дIахо а колхоза экономика чIоагIъефтйола наькъаш. Из чIоагIъяра новкъарленех цаI я производственни дисциплина эсала хилар. Дукха нах ба колхозе артела членаш а лоархIаш дIадахача шера колхозе болх баь цхьаккха къахьегама ди доацаш е къахьегама денош геттара кIезига долаш. Цу гIулакхаца боаггIача тайпара къовсам лоаттабац колхоза правлене.

Сомаши баьцалаараши кхедеча бригада кулгалхочо нов. Татиева бакъдолаш дийцар нагахьа санна юртбоахама культураш: коартолаш, сомаш, кхыйола культураш дIаера болх агротехнически бокъонаша дIа малеххара вIаштIехьбаьккхача, царна доагIача тайпара гIулакх дича, уж культураш чIоагIа хьувкъае йиш йолга. Цунна тешал да коартолаш кхееча хьалха латтача гектарникий опыт. Иштта, колхоза говзача гектарникаша шоаш лелаеча участкай хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача ялхайтта тонн чуийцар.

Бакъда, белгал бе беза хьалха латтача гектарникаша даьхача толамашка диллача дикка тIехьабуса гектарникаш колхозе болга. Цхьаболча гектарникаша шоай участкай хIара гектара тIара 7—8 тонн мара кхеннзар хIана аьлча цу культурана агротехника бокъонашка хьежжа гIулакх ца дарах. ДIадахача шера колхоза керттера агроном хиннача Д. Татиева харц гIулакхащ леладеш моттигаш нийсъеннай. Цхьаккха баь болх боацаше а бIаь пхийтта гектара тIа дIадийна хиннача гурахьа дувча кIина минеральни удобренешца подкормка яьй аьнна харцо йийцай. Бакъда, кIа дIадийначa участка цхьаккха а гектара тIа удобренеш тайса хинназц.

Дукха къоастаде дезаш дешаш да хьайбаш леладача а. Колхоза керттерча зоотехника нов. Мамилова даьча къамаьло хьагойт хьайбай боахаме дукха кхоачамбоацараш долга. ХIанз а тIехь искусственни осеминени яц, хьайбаш леладеча фермашка вIалла а механизаци яьяц. Цу тайпара кхоачамбоацараш боахама юкъе нийслуш хилча тамаш яц хьайбай продукци яккхарга дIабода мах лакха хилар.

Юртбоахама культураш хьалха санна дика ца хьувкъаяра бехке ба кхаш леладераш, колхоза кулгалхой, хIана аьлча, удобренех бизза пайда ийцабац, дIалийнача ялата ший ханнахьа, доаггIача тайпара гIулакх даьдац.

Колхоза хьайбаш леладара отрасле дукха кхоачамбоацараш нийслойя а хьайбай продуктивность хIара шера лакхлу. ДIадахача шера пачхахьалкхенга 680 центнер дукхагIа шура, 102 центнер дукхагIа дулх, 2,9 центнер тха дехкар колхозо 1965 - ча шера дехкачул. Дебаш доагIа колхоза хьайбаш.

Дукха дийцар колхозахоша шоай собране боахама жа леладара хьакъехьа а. ХIанз колхозе 2537 устагI ба, хIаьта 1970-гIа шу тIакхоачаш 10 эзарнега дIакхоачабе лерх цар.

Лакхара социалистически декхараш тIайийцад укх шера боахама колхозхоша. Планах пачхахьалкхенга дохка деза кIа цхьа эзар центнер йолча, цаI-ах эзар центнер дохка, 800 центнера метта 1100 центнер коартол йохка. Укх юбилейни шера ворхIлагIа ноябрь тIакхоачаш колхозо лаьрхIад пачхахьалкхенга 4300 центнер шура йохка, шера планах йоагIар 4 эзар центнер йолча, хIаьта дулх — планах дохка лаьрхIачул 100 центнер дукхагIа.

Колхоза кердача правлене гучадаьха кхоачамбоацараш балха юкъера дIадаха а гучадаханза дисараш тахка а деза. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья колхозхоша Октябра юбилей сийна тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашде.

А. ГАДАБОРШЕВ,
спецкор.

Червленски юкъерча школа кьона-ча краеведхий уголоке теркам тIаоз грамото. Цу тIа яздь. «Централь-ни берий экскурсионно - туристски стан-це совгIата грамота лу Российски Федераце Центральни зона туристий-краеведий слете дакъа лоацаш хинна-ча Нохч - ГIалгIай АССР Червленни станицерча юкъерча школа кьонача туристашта, «Семилетка наькъашка гIолла» яхача пионерийн школьни-кийн йиъладгIча Ерригосоюзни экспе-дице чIоагIа дакъа лацарах. 1966 ш. 27/III».

Историкий - краеведий экспедици-онни отрядо шоай станица а района а истори Iомадара болх дIаболабаьб 1963 шера. Цунна кулгалду истори хьехаш йолча хьехархочо Дегтярева Вера Семеновнас. Кьонача краеве-дашта доккха новкъостал ду Дегтярев Иван Филипповича, литература хьехархочо, Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хинна-чо.

«Цу деной сийле йоврг1яц» яхаш девиз а йолаш болх беш я отряд. Къахьегача халкъо 1917 шера ок-тябрьски деношка, граждански Сий-лахь - боккхача Дай - мехкен тIемаш лаьттача шерашка леладаь турпале гIулакхаш Iомадеш я из. Хьагулъяь материал бокъонца тоаяь дертIальк-кха а краеведчески уголоке боча хе-таш уллаеш а я. Укхаза я стендаш, альбомаш, документаш, вещественни экспонаташ, денцара газеташ, де-шархой докладаш, кулгаца дехка сур-таш, фотографеш.

«Алан шераш» аьнна цIи а йолаш дIайолаеннача экспедиционни отряда хьалхарча этапа декхар сенах латт аьлча, из латт. Тирка йисте, Черв-ленни станице Советски Iаьдал миш-та эттад ховлгах, Н. Ф. Гикало кул-галца грозненски - большевикий кул-галдарей лостам теларей лоархIам, Тирка йистерча халкъий шоллагIча съезда лоархIам, Грозне «бIаь дий-нахьара тIом» мишта лаьттаб а ци-га червленски цIегвардейцаша лаьца дакъа а хьахьокхарах II-ча IIеча

ШКОЛЬНИ ВАХАР

ДАЬЙ ГIУЛАКХАШ ДОВЗАШ

Эскара тIема гIулакхаш Iомадарах а Кавказе кIайгвардейцаш мишта боха-баьб хьахьокхарах а.

Уж декхараш кхоачашдара цу хьакъехьара йоазонаш, памятникаш техкар цIеча лар лехараша, событеш бIаргаляйнараша дувпачунга дадий-гIар.

Шийна дагадоагIараш дувцаш, цкъа санна дукхаза а, школьникаш-та хьалхашка къамаьл даьд граждан-ски тIем тIа дакъа лоацаш хиннача, Буденне дошлой эскара гвардейца Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача, дошлой эскадрона командира, 1920 шера денз КПСС член волча Перепала Ге-оргий Федоровича. Цо дийна шийна дагадоагIараш дIаяздаьд «Цу шерий сийле йовргъяц» яхача альбома тIа.

Альбома тIа дIаяздаьд граждански тIема шерашка партизанашта юкъе бувзам лоаттабеш хиннача Урахчина Александра Акимовнайна Червленне Советски Iаьдал дIаотталеш лаьттача хьалхарча денош дагадоагIараш. Цигача дIаяздаь да станични ревко-ма хьалхарча председателах студен-тах Сергей Логиновх цун гаргарча наха дагадоагIараш, Н. М. Асташкі-на, К. М. Зимина граждан-ски тIема шерий деналерча гIулакхех дагадоагIараш. Хьагучаяь-хай хьалхагIа ца йовзаш хинна Со-ветски Iаьдал бахьан долаш къовсам лоаттабаьча шоай юртахой, бIаь дий-нахьа Грозне лаьттача тIем тIа дакъа лоацаш хиннача червленски цIе-гвардейций цIераш. Царна юкъе ба

П. А. Урахчин, А. М. Урахчин, А. Ф. Славнов, С. Е. Гулаев, Х. П. Ини-кин, кхыбараш.

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIема шерашка Даьхе бахьан долаш латара хетаь я тIем тIа дакъа лоа-цаш хиннарех дийна бисараш, орде-наш яьхараш хьагучабахара. царна дагадоагIараш дIаяздара, юртара ба-хача тIемахоех вийнар малав хара, цар дай-воаной, гаргара нах хьалаха-ра, царна бувзам оттабара декхар хьалхашка латташ йола экспедицион-ни отряда похода шоллагIа этап.

Кьонача лар тохкараштa хайнад Н. Гастеллона карагIдаьнна денадера гIулакх, 1945 шера юха кердадаьк-кхача шоай юртахочоа К. В. Абуховна венна воллашехьа а Советски Союза турпала цIи енна хилар.

Дуккха ха яьккхар гаргара нах лохаш, хабар кхаьчар наьнагара, йишийгара, ваьхаташ дIа а хьа а аха доладелар царца. Коталон ди деале пионераш вIашагIкхийттача бар уж.

К. В. Абуховс дагадоагIа хIамаш тIадолча альбома юкъе да гаргарча наьха письмош цунна, Советски Союза Турпала цIи яларах йолча сов-гIата листа копи, Абуховх язъяь статьяш тIайола газетий чIегилгаш хьаяьхай, биографически даннеш язъяьй, фотографеш тIалетадаьд. Эпиграфа меттел дIаяздаьд: «Кхы-чарна хьалхара деш вар Iоажала юхегIолла тIехвоал — халкъа дег чу вус»!

Школе деша багIараша Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советага дехар даьлар Червленски юкъерча школах Советски Союза Турпала К. В. Абухова цIи тиллара хьакъехьа. Лаккхехьарча Совето берий дехар кхоачашдир, хIаьта 1966 шера денз К. В. Абухова цIерагIа йолаш хьайоагIа из школа.

Школе дешархой болча хин-наб тIем тIа дакъа лоацаш хиннараш, къахьегама турпалаш, из школа йисте а яьккха дIабаха эггара хьалхара комсомольцаш. Из тайпа вIашагIкхетар хиннад Советски Эскара апсарашца, юххьан-ца школа йистеяьккхарашца Митряш-кин Василий Николаевичаца, Гет-маненко Владислав - Ивановичаца, Сийлахь - боккхача Дай - мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача танкиста-ца кхоъ орден лелаеча, хIана цу школе хьехаш волча Иван Филиппо-вич Дегтерявца. МалгIабик бахьан долаш лаьттача тIем тIа дакъа лоа-цаш хиннача Иван Семенович Дьяковца.

Дукха ха йоацаш «кхаь ноахал-на» вIашагIкхеташ сайре хилар цига дакъа лоацаши шоашта дагадоагIа-раш дувцаши Червленни станицера эггара хьалхара пионерка Рагожина Антонина Федоровна, эггара хьалхара пионерка Асташкина Татьяна Титов-на, Перепада Георгий Федорович, Урахчина Александра Акимовна а йолаш.

Кружковцаша арадоах «Кьона историк» яха шоай цен газет, стен-даш кийчъяьй: «Уж байнаб вай да-хийтар духьа», «Уж эггара хьалха бар», кхыяраш, дешархошта докла-даш ю. «БIаьшерешка йовргьяц цар сийле яхача темах лаьца доклад йийшар 10-ча классе деша ягIача Н. Пимичевас, хIаьта Т. Герасимовас «Граждански тIем тIа дIаухаш ком-сомольцаш бар» яхача темах лаьца.

Иштта боккха краеведчески тохка-ма болх бу Червленски юкъерча шко-ла кьонача лар тохкараша, из хетабу цар Советски Iаьдала 50 шу дизара.

Г. СЕХИН,
Шелковской райОНО инспектор.

IИЛМАНЦА БУВЗ КЪАХЬЕГАМ

МЕХКДАЬТТА чакхдоахачей мехкдаьтта - химически предприятешка къахьегам Iилман дарда тIа вIаштIехьбаккхара ла-бораторей опыт ювцаш «Грознеф-техимзаводы» яхача объединеней Iилма - технически пропаганди агитацей Шенон кийчъяь конфе-ренци хилар дукха ха йоацаш. Советски Союзе мехкдаьтта чакх-доахачей мехкдаьтта химически промышленноста предприятешка НОТ-а планаш балха юкъехка-хьарах керттерча лостамах лаьца дийцар экономикан техникан Iил-ма-тохкама Централь ни института воккхагIа волча Iилман болхлочо В. И. Калабухова. Цо белгалдаьк-кхар кулгалдарай къахьегам вIаш-тIехьбаккхарай предприятешта новкъостал делга министерства керттерча декхарех цаI долга. Вай заводаши США заводаши вIаши нийсйича гу Американерча мехк-даьтта чакхдоахачей химически заводашка ремонташта юкъера ха массехказа йIаьхагIа хилар. Из да ремонта дикал лакха йолга.

Мехкдаьттан химически пред-приятешка лакха я гIон деш дол-ча балхий процент, царна юкъе ремонтничар дIалоац 28 процент. Специализаци ца яри Iалашо во лоаттаяри бахьан долаш эттад из хьал. Ремонтни балхаш деча 40— 50 процентага дIаккхоачаш ха йоаю вайцига. Цудухьа хIанзале-хьа уйла е еза установкашта ре-монт еча кулгалдарай план отта-ярай сетевой метод лелаяра. ЧIоагIа лоархIаме да тайп-тайпара профессеш Iомаяр, складашта, транспорта центра-лизаци яр. Из болх толамца дIа-хьош ба города Уфе. Планировaней экономически стимулированей кер-дача хьалашка болх бе кийчлуча предприятешка дика новкъостал дергла сетевой хьисапе дерригa балхаш вIаштIехьдахаро.

Ерригача объединене предприя-тешка НОТ болх мишта латт дув-цаш къамаьл дир «Грознефтехим-заводы» объединене начальника Г. Ф. Пальчикова. Цо белгалдоаккх НОТ болх хIанз а дела ма безза ца лелилга. Керттерча инженера-ша кIезига ю цу гIулакха терко. ХIанз а тIехьа даь хIама дац цу хьакъе автогенно-карбидни заво-да, траспортни контора, машинно-арматурни завода кулгалхоша. Кхоачам болаш дац объединене НОТ лабораторешта деш дола ме-тодически новкъостал.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоа-хача заводе НОТ балха юкъеяхьа-рах лаьца дийцар конференце ла-бораторе начальника А. А. Бала-янца. Эггара хьалхара мероприя-теш яра укхаза хьакъоастайир йоккха йоаца участкаш, хIана аьлча иштта аттагIа да болх бе. ЛоархIаме я парафин Iойоассаю участок. Iалаьмате хала, кулгал ца беш ба укхазара болх, дукха нах хувцалу. Цигара балха хьа-лаш тоадара тIаберзабаьб шоай теркам лаборатoре болхлоша. Укх шера юкъехьоргья йIайха про-мывка, механизаци ергья парафин дIа-юха доттара, чIоагIа новкъос-тал ду лабораторе балха директо-ра, керттерча инженера служба, къахьегама отдело.

Балха юкъе нийслуча цхьадол-ча кхоачамбоацарех, цунна Iат-къача бахьанех лаьца дийцар нефтемаслозавода , производствен-но - товарни контора НОТ лабора-торе начальникаша, крекинг-заво-да керттерча экономиста. Иштта, Грозненски нефтемаслозаводерча НОТ лабораторе начальника В. А. Карпова дийцар инженерно-тех-нически болхлой къахьегам вIаш-тIехьбоаккхача нийсъеннача хало-нех. Iалаьмате дукха балха ха йоаю цар заседанеш еш, тайп-тайпарча комиссешка дакъа лоа-цаш. Из гIулакх тоадара наькъаш лаха деза.

Массанахьа долаш а массане балха Iаткъаш а дола хIама дар производственно товарни контора лабораторе начальника А. Е. Гу-сева ший къамаьла юкъе хьоаха-даьр. ВIалла ла йиш йолаш хIама дац цхьабола болхлой, царна юкъе кулгалхой а нийслуш, НОТ балхах дича а ца дича а мегаргдо-ла хIама дархIар. Духхьала штате болча болхлошта хIама дулургдац, нагахьа санна администраце, об-щественноста цу гIулакха йоаггIаш йола терко ца йой.

Химически комбината НОТ ла-бораторе баьча а бе дерхIача а балха кIоаргга анализ йир комби-ната керттера инженера А. П. Лит-вина. ХIара шера лакхера тхона яйт, аьлар Литвина, инженерно-технически болхлошта 10 процен-тага дIаккхоачаш сокращени яра план. Мичара лохаргья из итт про-цент? Сменай виъ начальник вол-ча метте кхоъ оттаве йиш мичай хIаьта диспетчер а дIаваккха йиш яц. Дежурни персонал я из. ТIаккха отделашка, лабораторешка творчески къахьегача инженераш-та юкъе лаха еза кх из 10 про-цент. Ишта дале фу дергда оаха чот яь а варгвоапаш дукха язде а хьатIаязде а делача каьхаташта. Духхьала укх тIеххьарча шин ше-ра ши процент дукхагIа хиннад язде деза каьхаташ. Производство тоаяра уйла е а йиш йоацаш би-саб тха технологаш регламенташ, инструкцеш ешаш, увттаеш, хIаь-та лакха квалификаци йолча ин-женераша шоай дукхагIа йола ха дIайохийт технологически схемаш увттаеш. Духхьала авари дIаяк-кхара йола инструкци язъяь я 40 страница тIа. Авари хинначул тIехьагIа хIана ешаргья из? Авари дIайоаккхаш тхо'м Iотlахьажац цу тIа. ХIаьта арахьара хьауха инструкцеш оаха кхоачашйой, болх бе ха а юсаргьяц. Из дерри-га доллашехьа кхы а инженерно-технически болхлошта сокращени а е еза тха. Из нийса дац. Минис-терстве из дIахайта а деза, ше ма-барра Iилман дарда тIа вIаштIехь-баккха беза болх. Цу гIулакха къаьстта терко ергйолаш я ком-бината НОТ лаборатори.

Конференце къамаьлаш дир кхыболча специалисташа, шоай предложенеш елар къахьегам ди-кагIа вIаштIехьбаккхара. Конфе-ренце дакъа лоацаш бар Москве-ра, Волгоградера, Саратовера, Куй-бышевера, кхыча городашкара а специалисташ.

Къахьегам Iилман дарда тIа вIаштIехьбаккхара рекомендацеш тIайицар конференце.

Б. КОСТОЕВ,
химкомбината НОТ лаборато-ра начальник.

КЬОНА СПЕЦИАЛИСТАШ КИЙЧБУ

«Электроинструмент» яха Наьса-рен - Вокзалера завод квалифициро-ванни болхлошца Iалашъяра вIаша-гIъелла я Вокзалера № 14 йола го-родской профессионально - техниче-ски училища.

Тха училище вIашагIйолларца кхоачашдир пачхаьлкхей лоархIа-мера ши декхар: цкъа - дале, керда завод, моттигерча бахача нахах, керттерча даькъе кагирхоех болча квалифицированни болхлошца Iа-лашъелга; шоалагIа - дале, гIал-гIай кагийча нахахи мехкарехи бIарчча болхлой класс хьаелга.

ДIадахача кхаь шеро хьахьекхар, училища педагогически коллективо районни партийни организаце, рес-публикански профтехобразоване уп-равлене, «Электроинструмент» яха-ча завода дирекце новкъосталца шийна хьалхашка латта декхараш керттерча даькъе кхоачашдеш хилар.

Цу юкъа 82 токарь - универсал, 23 слесарь - инструментальщик, промышленни оборудованена ремонт ю 28 слесарь веннав училище завода. Цул совгIа, заводе массаза а болх беш болча болхлоех 73 сага уж спе-циальносташ Iомае сайрийнара отде-лени вIашагIъеллай училище. Верри-гаш а оаха завода кийчваьраш 206 саг ва, хIанз царех дуккха а дукхагIа бараш завода тайп - тайпарча цехаш-ка болх беш ба пачхаьлкхен план кхоачашъеча шоашкара доаггIаш до-ла дакъа а лоацаш. Царех ба токараш Сагов Якъуб, Галаборщева Роза, Нальгиева Лила, Пошукайло Юрий, Бештоев Аюп, Гелисханов Заьламха, дуккха кхыбараш.

Завода специалисташ кийчбарах чакхдоалаш дац училища гIулакхаш. ХIанз училище Наьсарен района кхаь совхоза кийчву шеррача профи-лах вола 58 тракторист-машинист.

Кхы а доккхагIа декхараш латт училища коллективана хьалхашка дешархошта идейни кхетам балара, педагогически коллектива балха юкъе хIанзалца хинна доккхий кхоа-чамбоацараш дIадахара.

Уж декхараш лоархIаме хилар тер-кад а деш, дирекце, партийни орга-низаце, ерригача педагогически кол-лективо чIоаггIа къахьийгад укх дешара шера дешархошта кхетам ба-ларей дешар хьехарей болх эрга-баьккха тоабара. Масала, керда обо-рудовани оттаяьй токарни мастерске, слесарни ши мастерской тоьаш ца хинна оборудовани а оттаяь тоаяьй. Уж массе тайна гойтара документа-цеца — кхерамзлен техниках, цхьа йолча операцей технологех долча плакаташца кийчъяь я.

Дешаш чел болча хана чакхйоак-кхача практикахи теорехи йола ерри-га дешара программа хIара дешархо-чоа дIайовзийтар. Цу гIулакха, де-шара шу дола а далалехьа оттайир хIара классе, хIара специальностах дергдолча дешара балхий перечень. ХIаьта цунах, шеко йоацаш, пайда а баьлар, хIаца аьлча хIара дешархо-чоа хов дешар чакхдаллалца шийна хьалхашка латтараш малагIа декха-раш да.

Практикан теореи бокъонца нийса программни бувзам хулга вIаштIе-хьадаьккхад коллективо.

Цул совгIа, училище эггара хьалха вIашагIъехкай технически черчене, технически механика, металлий тех-нологех йола, иштта кхы тайпа каби-неташ. Массаза а болх беш я методи-чески комисси, технически творчест-ва кружокаш. «Советски эскара дот-тагIий», «Даьхе лорае кийча ва», ДОСААФ, «Къахьегама» резерваш» яхача ДСО «СССР турист» яхача значкистех 40 совгIа саг кийчваьв, спорта кхыча тайпашта 34 саг кийчваьв.

Оаха кхе а баь арахийцараштa юкъе ба заводе доккхал деш бола специалисташ. Дика къахьег Мельни-ков, Хулагов, Нальгиева, Дзейтов, Пошукайло санна бараша а кхычар а.

Советски Iаьдала 50 шу дузача юбилейни шера даха доагIача тайпа-ра накъалахара шерра социалистиче-ски яхь яьржай училища дешархойн болхлойн коллективана юкъе. Цар лаьрхIад училища истори язде, Наьсарен районерча дикагIа болча наьха кхаь ноахала революционни къахьегамей гIулакхаш хьахьокхаш йола стенд. Советски эскарен ТIема-Форда Флотен гIулакх деш болча шоай мехкахой гIулакхаш довза де-шархошка йиш хургйолаш йола «ТIема сийлен» стенд кийлъе.

Цул совгIа, училище даим болх беш хургья «Сакъердаме вIашагIдет-таддларей революционни традицейн клуб». Дешархошка цига йиш хургья Советски Iаьдал бахьан долаш лоат-табаьча къовсама шерашкей Сийлахь-боккхача Дай - мехка тIема фран-ташкей даьшта карагIдийнна турпа-лера гIулакхаш довза, къахьегама турпалий цIераш йовза.

Цар а дуккхача кхыча а мероприя-теша новкъостал дергда «Коммунизма моральни кодекса» уйланца дешар-хой хьалкхебарей Iомабарей процесс дикагIа кийчъяра, дерригдунен-исторически цIейна — Советски Iаьдала 50 шу дизара даха доагIача тайпара накъалахара.

Б. ДИДИГОВ,
Наьсарен - Вокзалерча № 14 йолча профтехучилища дирек-тор.

Шоатдийнахьа М. Ю. Лермонто-ва цIерагIча драматически театра сцена тIа кердача премьерага хьа-жа йиш хилар грозненций. Из я Хмелик Александра язъяь «Шу-шингаш» яха спектакль.

Узюмов Юре роль ловзаю артиста А. В. Михайлушкина (аьрдехьа), Скрипицина Таняй роль — арти-стка Т. А. Махарадзе, Еврумян Гарика роль ловзаю артиста М. М. Цицкиева.

СУРТА ТIА: спектакла сцена.

Н. Кобиашвиле сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

АМЕРИКАНСКИ АГРЕССОРИЙ ДАЙНА ЭХЬ

«Ший да вахача гIолла чугIойла дунен общественни мнени!» Эхь ца хеташ из къамаьл даьр ва герзаш-нарча гIулакхашта йолча США ви-калий палата комиссе председатель М. Риверс, Вьетнамера тIом шербара политика вIашагIъехкарех цаI.

Тешшаме ала йиш йолаш да, Вьет-намерча американски агрессе мис-сел чIоагIа дунен массе мийигерча наьха сахьувзадеш цхьаккха дунен халкъашта юкъера проблема яц, аьн-на. ДРВ правительства баькъахьара гIулакх дIадоладаьдоллашехьа а, тIом соцабар духьа машара перегово-раш яра цикъ тIаэца тиганзар Ва-шингтоно. ДРВ территорена юха а бомбаш чуетта йоладеннач тIехьа-гIа тIема эскалаце даькъе кхы тайпа гIулакхаш а чакхдаьхар американски командоване: 7-ча американски фло-та кемаш тIара ДРВ территорена йок-кхий топаш чуйийттар, мехка кхил-басселехьарча долхача хишка минаш ехкай. Американски официальни за-явленеца яхачох, керда агрессивни акташ я кийчъеш.

ТIема низаш совдахара наькъаца Вьетнама халкъага моллагIа а аме-рикански диктат дIатIаэцийта гIерт США правительство. Цунна чIоагIа гIалат бувл агрессораш. ТIема низ дукхагIа баро вьетнамски халкъа бе-зам дукхагIа хулийт дIахо а къовсам лоаттабе.

ХIаьта из бакъдар кхетаду вIа-шагIкхийттача Штаташта шоашта чу-хьарча сакхетамегIа болча наха. Аг-рессорашта зенаш тIа-тIа дукхагIа хулаш хиларо дог тешаду, шоаш тIем тIа котбаргба аьнна царна хе-тар кIал кIийле йоацаш хиларах. Укх деношка Вьетнамски информацион-ни агентства хоам бир. таханалиа лаьрхIача ДРВ территоре тIара США 1700 совгIа самолет чуйитай аьнна. Кхыметтел кIезигагIа лоар-хIаш оттаьча американски даннеех а вьетнамски тIем тIа США-на хинна зенаш вийна 6500 саг. чоьнаш яь 45 эзар салтеи апсари ва.

Кхыча боккхийча американски по-литикашта тIеххьа правительствага кхайкар сенатор Роберт Кеннеди чу-етта бомбаши кхыйола агрессивни акташи соцаяра а переговорий исто-ла хьалханка Iоховшара а из тIа-хьехаш. «Из тIом шербаро, — аьлар цо, — машар оттабара новкъостал дергла мотташ вац со. — Сенатора Джонсона правительствана предло-жени елар укх цхьан кIирах перего-вораш дIайолае хье кийча хилар дIакхайкаде аьнна. Отставкерча аме-рикански инарала Шоуна укх ден-ношка хьакхайкадир: «Нагахьа сан-на воай бIеха, цIеша дизан долларга кхувдеи кулгаш Вьетнамера вай дIа а доахе, тоIадаь доахкачей эксплуа-тацена кIаллаттачей халкъий чурча гIулакхашта юкъе а гIерте, шоай проблемаш цар шоаш къоастаергья».

«Нью-Йорк таймс» яхача лоархIа-мегIарча газетех долча цхьанне бел-галдоаккх, ДРВ правительствана ма-шар безилга «низ боацилга» да аьн-на хетарца США-с гIалат деш хилар. Вьетнамски авантюра соцаяра тIехьа да «Нью-Йорк таймс».

Уж тайпа тIахьехамаш хIанзалца дIатIа ца эцаш хьайоагIа американ-ски правительство. Из вогIа да конг-рессмен Риверс санна болча «хьаьр-баьннарашка» дадувгIаш йолча пра-вительствана шийна. США-рча а доа-зол лехьарча а общественноста хе-тар тергалдаь ца Iеш, дунен общест-венноста хьалхашка жоп дала а де-заргда агрессорий.

ЯПОНИ — КЕРДА КЛАССОВИ КЪОВСАМАШ ДIАДОЛАЛУШ

Март бутт болйбалар бIаьсти хьа-тIаоттарпа белгалдаьнна Iап Японе. ВIаштта ер кхойтталагIа шу да дика вIаштIехьъаьнача болхлой классо укх ханна ший байракхаш йоаржаю. Цу байракхашта кIал а этта пред-принимателашцей - правительствацей къовсам болалу Японе къахьегамхо-ша шоай къахьегама хьалаш тоадай-тара, шоаш даьр мегаш йола капита-листически монополеш соцаяйтара, мехка кхычарех тийша хIама доацаш йола машара политика бахьан до-лаш.

БIаьстан юкъерча традиционни на-ступлене декхараш укх шера хьа-хьекхадар январь бетта хиннача къахьегамхоша цхьана къовсам лоат-табара вIашагIкхийттача комитета заседане. Комитета юкъайоагIа мехка керттера профсоюзни центраш — Японе профсоюзий генеральни совет (СОХИО), шоай лоIамерча профсою-зий бувзама совет (Тюрицу Роран). Барт вIаштIехьбаьннача Японе болх-лоех ворхI миллион гаргга саг юкъе-воагIа цу шиннена а. Комитета къовсама плана тIа оттадаьд март бутт болабенначей чакхбоалачей ха-на а апрель бетта а къахьегамхоша цхьана къовсам дIаболабергболаш вIаштIехьдоаккхилга.

Къахьегамхошта чоалхане долча хьалашка яржаш латт хIана Японе бIаьстан юхьера болхлой наступлени. Правительствана магаш е цунна дац укх тIеххьарча шерашка даим лакх-луш хьадоагIа чIоагIагIа эшача това-рий маьхаш, коммунальни гIулакхаш дарах, транспортах доаха маьхаш лакхлулга юхасоцаде. Деш лоадама хIама дац чуIеча цIенойн налогийн проблема къоастаяра. Укх деношка правительства къоабалъяьча 1967 шера йолча мехка бюджета проекта тIа оттадаьд тIема гIулакхашка соах-карчул 10 процент дукхагIа ахча да-хийта. Из бахьан долаш тIема гIула-кхашка дохийта кердача бюджета тIара ахча 2,5-зза дукхагIа хургва социальни Iалашонна хьахийцачул. Планах 14,4 процент лакхбе лаьр-хIад правительства бахача наьха керттера кхачан продукт лоархIаш долча дуга мах.

Цхьаькха оагIорахьара, доал деча гIозараша тешшаме хьахайтар, пра-вительства могийташ доацашехьа а, забастовкашкей къахьегамхой къов-сама кхыча формашкей дакъа лаьна-ча бIаьстан юхьерча къовсама доакъошхой тоIабе лаьрхIа шоаш хи-лар. Аьлча кхоачам ба, соахка гурахьа классови къовсамаш дола-деннача хана дуккхача наха дакъа а лоацаш болхлой классо духьале яьчул тIехьагIа тайп-тайпара репрессеш яь 120.000 совгIа болхлойн гIулакхера нахи хинна хилар. Цу репрессеех къаьстта чIоагIа зенаш даьлар хье-хархошта, связисташта, машиннаь-къахошта, паччахьалкхен гIула-кхаш тIарча кхыча наха. Забастов-кашка дакъа лацарах судага гIолла бехктохаме озар духьа тIакхувш бар японски хьехархой профсоюза — эг-гара деналдолашагIа йолча профсою-зех цхьанне кулгалхошта. Паччахьал-кхен гIулакхаш тIарча нахах долча законо цун членашта дийхкад заба-стовкаш елга.

Халонаш я болхлой болама чухьа а. Аьттехьарча профцентро — Ерриг-японски къахьегама конфедераце (ДОМЭЙ) кулгалдеш йола демократи-чески социализма парти доал деча либерально - демократически парте-ца укх тIеххьарча хана тIа-тIа гуча-хьагIа барта йодаш латт. Нийс мил-лионал совгIа болча вIаштIехьбаьн-нача Японерча болхлошта цо нов-къарле ю предпринимателаштей пра-вительствaней бIарччача цхьан фронтана духьале яра.

Хьал иштта, чоалхане доллашехьа а, денал ца дохаш тIатаIа кийча ба японски къахьегамхой. ХIанзза, ду-кха ха йоацаш чакхъяьннача СОХИО съезде тIайийнача бIаьстан юхьерча къовсама программо мехка болхлой класс тIахьех халка вахари бокъона-ши ийрчайоахаш монополистически капитал йолча хьалашка ше дIале-харий галаккха хоадамболлаш оар-цагIъялара. СОХИО-с Японе болхлойн гIулакхера нахи тIахьийхар алапеш дикка лакхдайтилга, белггала аьлча, алапи тешшаме кхы лохде йиш йоа-нача боарам тIа оттадайтилга вIаш-тIехьдаккхара, производствана капи-талистически «рационализаци» яра духьала къовсам лоаттабара, инфля-цей маьхаш лакхдари политикана духьала къовсам лоаттабара. Съезде къамаьл даьча СОХИО председатела Тосикацу Хориц белгалдаьккхар, бIаьстан юхьера болхлой наступлени йолаеннача хана къахьегамхоша ре-акцена духьала, Вьетнамерча аме-рикански агрессена духьала, мехка машари нейтралитети бахьан долаш лоаттабу къовсам политически позй-цешкара дIаболабанза барг ца хилар.

МЕХКДАЬТТА ПРОБЛЕМАШ ЮВЦАШ БА IАРБИЙ

Ирака столице Багдаде 6-ча марта хьайийлай мехкдаьтта дешашта хе-таль Iарбий мехкий аргIанара ялхла-гIа конференци. Мехкдаьтта Iалаьма-те боккхача лоархIаме да царех ду-кхагIа йолча паччахьалкхений ва-харе. Дерригача дунен тIа доккхача мехкдаьттах кхоалагIа дакъа гаргга дар Iарбий Малхбоалено ду. Соахка Iарбий дунен мехкашка даьккхар 470 миллион тони мехкдаьтта, хIаь-та цунах доккхагIа дола дакъа Ли-ве, Ирака, Саудовски Араве, Кувейта скважинаша делар.

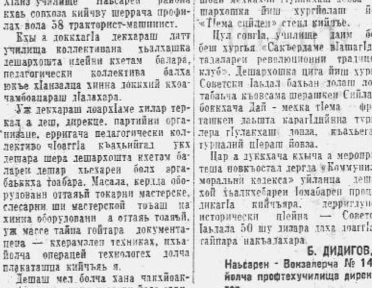
Цхьабакъда, хьалха оттадаь хинна концессионни договораш бахьан до-лаш Iарбий мехкдаьтта бокъонца бо-ла дай кхыча мехкашкара капитали-сташ ба. Кхыча мехкашкарча мехк-даьтта кампанеша — керттерча даь-къе американскичари английскича-ри — дарреIча маьхах Iарбий мехк-даьтта хьа а доахаш, дунен рынке дохк из, цунах доккхий пайдаш а деш. ХIаьта Iарбий мехкий прави-тельствашта доагIача даькъа концес-сеех тела доадам боашаш бола арендни мах мара кхачац.

Цу тайпарча гIулакхашца даим машар лоаттабе лаьрхIа бац Iарбий. Концессеш дIаяхарахи мехкдаьтта промыслашта национализаци ярахи дола дош тIа-тIа дукхагIа кертагI-доахаш да. Цхьабакъда, хIанзарча этапе кхыча мехкий кампанеша кон-цессеех тела арендни мах тIатохий-тар духьа лоаттабеча къовсамах кхоачамбий Iа Iарбий мехкаш керт-терча даькъе. Цу къовсаме цхьадола хIамаш вIаштIехьдаьннад Iарбий мехкий. Цхьацпайолча моттигашка концессеех тела арендни мах кIезиг-дукха тIатоханза яланзар кхыча мех-кий мехкдаьтта компанеш. Цу даь-къе Iарбий паччахьалкхений укх тIеххьарча хана даьннача толамех дархIа мегаргйолаш я «Ирак петро-леум кампанеца» дов иккхача хана Сире яьнна котало. Из дов даьннача хана Сири хьаллоацаш Iарбий кхы мехкаш а дар. ШоллагIча марте хьакхайкадир, «Ирак петролеум» раьза хиннай Сире территоре тIа гIолла мехкдаьтта дIаахийта шийна бокъо яларах тела мах 50 процент лакхбе, аьнна.

Iарбий мехкашкарча халкъий гIу-лакхагIа дIа малагIча тайпара до-хийтаргдар-хьогI, юххера а, из мехк-даьтта — из да Багдаде конферен-це баьхкача Iарбий 300 эксперташа дувца дезаш дола керттера дош. ХIанз Iарбий паччахьалкхений доа-лахьа яц е мехкдаьтта доаха, чакх-доаха, дIаккхуьа средстваш а, е из дIадохка рынкаш а. Иштта йоацаш я къамах йола квалифицированни специалистий - мехкдаьттахой кад-раш. Iарбашта керттера йола из мехк-даьтта рузкъаех пайда эцара пробле-ма къоастаяргахьа боаккха нийса гIа хургба монополеш мехка чуйола-ра духьала лоаттабеча къовсамера политика цхьан апарах лостаяра Iар-бий юкъара мехкдаьтта организаци вIашагIйоллах. Цу тайппарча ор-ганизаце гIулакхаша чулаца еза, рынкашка продукци йохкилга а тIе-хьа, мехкдаьтта дахарей чакхдаха-рей еррига стадеш. Цо дIахо Iарбий мехкашка торо хулийтаргьяр шоай территореш тIа доаккхача мехкдаьт-тана национализаци е.

Уж дерригa дешаш да мехкдаьтта дешашта вIашагIкхийттача Багдад-ски конференце дувцаргдараш а.

С. ИВАНОВ,
А. БИРЮКОВ,
Ю. ТЫССОВСКИЙ.
(ТАСС).

«Динамо» Ерригроссийски со-вета яхь вайцига дIахьош ба ший болIамерча кIалтохаргах латаш бо-ла РСФСР-а республикай спорт-сменаш. Цига дакъа лоац Къилба-седа-ХIирий АССР-а, Дагестана, Нохч-ГIалгIай АССР-а, Орел, Там-бов яхача а кхыйолча а городаш-карча кьонача спортсменаша. Яхье хьалхарча дийнахьа В. Фо-менкоца (город Орел) вIашагI-кхийтта грозненец З. Акмурзаев котваьлар. Цхьабакъда, аьттув ба-лапзар вай спортсмений С. Хаси-миковей Ф. Косыниковей. Уж шаккхе а кийшар.

Сурта тIа: грозненец С. Хаси-миков Н. Дзагуровца (город Чико-ло) латача хана.

О. Смеркалова сурт.

№ 5 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

КПСС обкома пропаганди агита-цеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанара, 5-гIа номер хьаеллалу «Парте боацарийн коммунистийн блока котало яккхара» яхача редак-ционни статьяца. Цу тIа оттаду хал-къа кандидатех агитаци ярах лаьца декхараш. «Кандидатех дувца» яхача рубрикана кIала кепа техай «Сатембоаца саг» яха Ф. Долженко корреспонденци. (РСФСР Лаккхе-хьарча Совета депутаталла кандида-тах М. А. Рыбалках лаьца).

«Сийлахьча Октябра 50 шу дизa-ра накъладахара» яхача рубрика кIал я «Грозненский рабочий» яхача газета тIара кепа теха «Революце бIухо» яха Н. Шипулина очерк.

Дунен халкъашта юкъерча кхал-наьха денна. — 8 марта хетаяь я КПСС обкома школай отдела заве-дующе В. Новиковай «Вай кхалнах» яха статья.

Блокнота тIа лу «Фу ха деза сбе-регательни кассаех» яха госкредитен гострудсберкассайн управлене бесе-да.

КЕРДА СЛОВАРЬ АРАДАЬННАД

Дукха ха йоацаш эрсий-нохч-чий-гIалгIай словарь Нальчике кепа теха арадаьннад. 13250 дош юкъе доагIа словара. ХIан-залца арадийнначарел дукха ди-кагIен доккхагIен дешархошта пайданегIен да из. Словарь отта-даьд Нохч-ГIалгIай истореи-мет-тей литератураи Iилма-тохкама института болхлоша А. Г. Мациe-вей Iилман кандидата И. А. Оздо-евей. Вайнаьха мотт Iомабе довча эрсашта, студенташта, хьехархош-та, книжни издательствей газетий редакцешкей болх беча перевод-чикашта дика накъаларгдолаш да словарь.

Эрсий метта нийслуш дола де-шаш вайнаьха метта тIа даха йиш йоацаш хилча пар маIан даьд ав-тораша. Кастта из пособи Нохч-ГIалгIай республика книжни ти-кашка, дерекашка дохкаш хургда.

З. ДЖАМАЛХАНОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж) ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; пар-тийни вахарей культурай отде-лий — 3-42-30; промышленноста отдела — 3-34-38; юрта боахама отдела — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Гроз-ный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж) ТЕЛЕФОНЫ: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; отделов партийной жизни и куль-туры — 3-42-30; промышленного отдела — 3-34-38; сельскохозяйст-венного отдела — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» изда-тельства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грознен-ский рабочий», проспект Рево-люции 7/84.

СФ02280. Заказ 1249.